UNIVERSAL
LIBRARY

మేడిపళ్లు

*

గౌతమ

మేడిపళ్లు

*

సర్వోదయ ప్రచురణ

సర్వోదయ ప్రచురణలు
నరసరావుపేట

*

ముఖచిత్రం

దాసరి వీరయ్య

జె. బి. ప్రీస్ట్లీ రచించిన "Inspector Calls" అను నాటకమునకు
అనుసరణ.

ఇందులోని పాత్రలు, సంఘటనలు కేవలం కల్పితములు.

*

వెయ్యి ప్రతులు
తొలి ముద్రణ
జులై 1950.
సర్వోదయ ప్రెస్, నరసరావుపేట.

వెల : ఒక రూపాయి

*

ప్రవేశిక

మానవ చరిత్రలో ప్రతియుగం ఉత్తమ సాహిత్యోద్భావనకు అర్హమైనదే. ముఖ్యంగా, నాటక సాహిత్యం స్వభావ, సంవిధానాలలో వాస్తవ జీవితానికి అతి సన్నిహితమైనది. అగాధమై, అతి క్లిష్టమైన నేటి జీవితంలో సంఘర్షణ సహితమై వున్నది. నాటకానికి ప్రాణం సంఘర్షణ.

ఆంధ్ర నాటకరంగంలో పౌరాణికయుగం వాస్తవ జీవితపు ఒత్తిడికి తాళలేక నీరసించి, నిష్క్రమించింది. సాంఘికయుగం ప్రవేశించింది. మనజీవితంలోని వేదన, విలాసం, సంఘర్షణ, సంతోషం ఒక్కసారిగా పొంగెత్తి రంగస్థలాన్నాక్రమించాలి. ప్రపంచ ప్రసిద్ధ నాటకరీతులు ఆంధ్రసాహిత్యంలో సమ్మిళితమై, మానవ జీవితంలో ఆంధ్రవ్యక్తి విశిష్టతను నిర్వచించాలి.

ఆంధ్ర నాటక కర్తలు విప్లవాత్మకమైన నేటి జీవితాన్ని ఆకళింపు చేసుకొని, తమ రచనలలో ఈ యుగ ధర్మాన్ననుసరించి కొత్తసృష్టికి యత్నిస్తున్నారు. ప్రఖ్యాత పాశ్చాత్య నాటకాలను ఆంధ్ర జీవితాని కనుగుణంగా తీర్చి దిద్ది, ప్రదర్శిస్తున్నారు. ఆంధ్ర సాహిత్య మహా ప్రస్థానంలో ఇది మొదటి మజిలీ.

"మేడిపల్లి" రచనకు ప్రఖ్యాత ఆంగ్ల గ్రంథకర్త జె. బి. ప్రీస్ట్లీ రచించిన "ఇక్ స్పెక్టర్ కాల్స్" అను నాటకం మాతృక. ఈనాటకం మాస్కోనుండి వాషింగ్టన్ వరకు అనేక దేశాలలో నిర్విరామంగా ప్రదర్శింపబడి, ప్రసిద్ధి పొందింది. దీనిలోని విశిష్ట గుణాలే ఈ విజయానికి కారణం. సాంఘిక జీవిత చిత్రణలో ఈ గ్రంథకర్త ఒక నవీనమార్గం దర్శించాడు. పూర్వం లాగ బాహాబాహీ యుద్ధాలు, ఉద్రిక్త ప్రణయం, హావభావ ప్రదర్శన నేటి జీవితంలో కన్పించవు. సంగారు మూలన్నైన ఉద్వేగం ప్రతి హృదయములో గుప్తంగా వుంటుంది. మానవుల పరస్పర సంబంధాలలో కన్పించే ద్వేష భయాలు, ప్రేమ గౌరవాలు నేడు, మర్యాద మరుగున అజ్ఞాతంగా దాగుతున్నాయి. పూర్వం బాహాటంగా వెల్లడి అయ్యే జంతు తత్వం, నేడువీధిలో, ఆఫీసుల్లో, హాలుల్లో అతి సాఫీగా, చిత్ర చిత్ర గతులలో వ్యక్త మాతోంది. ఈ తెర మరుగును తొలగించి వ్యక్తులు సంఘంపట్ల చేసే ద్రోహం, దుండగం ప్రకటించడానికి సంఘాన్నే ఒక అమాయిక స్త్రీ మూర్తిగా చిత్రిస్తాడు రచయిత. ఈ అపరాధ సహస్రాలను భరించలేక ఆమె ఆత్మహత్య చేసుకొంటుంది. స్వాతంత్ర్యం పేరుతో విలాసంగా కాలం వెళ్ళబుచ్చుతున్న ఒక "గౌరవ" కుటుంబంలో హఠాత్తుగా ఒక సి. ఐ. డి. ఇన్ స్పెక్టరు ప్రవేశించి వారి దొంగమర్యాదను, కల్పితహోదాను, కుహనా గౌరవాన్ని చీల్చివేసి, వారి నిత్య జీవితం ఎంత అపరాధభూయిష్టమో నిరూపిస్తాడు.

(శ్రీ) గౌతమ ఈ నాటకాన్ని ఆంధ్ర జీవితాని కనుగుణంగా మలిచి, రచించారు. వీరికి ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య నాటక సాహిత్యాలలోనే గాక, ఆంధ్ర నాటక రంగంతో కూడా కొన్ని సంవత్సరాలనుండి సన్నిహిత సంబంధంవుంది. వీరు, పత్రికలలో ప్రకటించిన అనేక కథలు, వ్యంగ్యరచనల ద్వారా ఆంధ్ర పాఠకులకు సుపరిచితులు. విశేషించి, వీరు నటులు కావడం నాటక రచనకు ఎంతో తోడ్పడింది.

ఈ నాటకం చదివిన ప్రతీ వొక్కరికీ మొదట స్ఫురించే భావం ఒకటే! నేనుకూడా క్షణక్షణం ఏదో అపరాధంచేస్తున్నానా? చెయ్యనట్లు నటిస్తున్నానా? ఈద్వంద్వ జీవితం మనస్సు హాం ! ఈ వ్యవస్థలో నిష్కల్మషంగా, నిరపరాధంగా, బ్రతికే అవకాశం లేదా ?

చదవండి! మీరుమరిచిపోయిన దగుళ్ళు జ్ఞాపకం వస్తాయి. చేసిన అపరాధాలు వేధిస్తాయి. మీకు ఎవరి మీద అయినా నిర్లక్ష్యం, ద్వేషం, భయం వుంటే (లేవూ?) ఈ నాటకం ఆత్మశోధనకు పురిగొల్పుతుంది. అంతరాత్మను అభిషేకిస్తుంది.

అంతకంటె ఏం కావాలి ?

— అనిసెట్టి సుబ్బారావు

*

*

జమీందారు	వేములవాడ శివరామప్రసాద్
జమీందారిణి	పద్మావతీదేవి
కుమారుడు	మోహన్
కుమార్తె	సుశీల
సుశీల కానున్నభర్త	వాసుదేవరావు
సేవకుడు	సీతయ్య
సి. ఐ. డి. ఇన్‌స్పెక్టర్	

*

*

ఒకటో దృశ్యం

[జమీందారు భవనంలో విశాలమైనహాలు. సోఫాలు, కుర్చీలు. విశాలమైన టేబిలుమీద ఫ్లవర్ వేస్. విందుకు అవసరమైనగ్లాసులు, ప్లేట్లుమొదలైనవి–ఒకమూల టెలిఫోన్ వుంటాయి. వెనుకగోడకు జమీందారుపూర్వుల వర్ణచిత్రాలు, ఒకటి రెండు పులిచర్మాలు అమర్చివుంటాయి.

భారత స్వాతంత్ర్య ప్రథమ వార్షికోత్సవంనాటి సాయంకాలం.

జమీందారు, ఇతరమిత్రులు, కొడుకు, కూతురు, వాసుదేవరావు, విందు చేసుకుంటున్నారు. సరదాసాగా కబుర్లుచెప్పుకుంటూ పెద్దగానవ్వుకుంటున్నారు.]

ప్రసాద్ : అసలు వాణ్ణెలా వదిలించుకున్నావు ?

వాసు : వాడు బయటికి వెళ్ళేసరికి నాతలప్రాణం తోకకొచ్చింది.

సుశీల : వాళ్ళకి ఏమాత్రం చనువిచ్చినా జలగల్లాగ పట్టుకొని వదలరు.

వాసు : (సీరియస్‌గా) వచ్చిన దగ్గరనుంచి "సంఘం పాడైపోతోంది. ఈదురాచారాలన్నీ నిర్మూలించి సంఘాన్ని కాపాడటం మన బాధ్యత, మనవిధి, మనకర్తవ్యం" అంటూఉపన్యాసం దంచుతాడే కాని వచ్చిన సంగతేమిటో చెప్పడు. ఆఖరుకి విసుగెత్తి నాలుగు ముక్కల్లో చెప్పవయ్యాఅంటే అప్పుడు ప్రారంభించాడు.

పద్మ : ఏమని ?

వాసు : దేవదాసి సముద్ధరణనిధికి విరాళాలు కావాలట ?

ప్రసాద్ : జమీందార్లకు చేతనయింది విరాళాలే అనిగామోలు వాళ్ళఉద్దేశం.

మోహన్ : ఏమినిధి ?

వాసు : దేవదాసి సముద్ధరణనిధికట – ఈనిధితో వాళ్ళేంచేస్తారంటారేమో ! భోగంవాళ్ళు తమజీవితం మార్చుకోవాలని

ప్రచారంచేసి వాళ్ళకుపెళ్ళిళ్లు చేస్తారట. నాకుఒళ్ళు మండింది చెప్పొద్దూ! భోగంవాళ్లేమిటి? పెళ్లిళ్లేమిటి? ఏమైనాఅర్థంవుందా?

ప్రసాద్ : పనీపాట లేనివెధవలకి ఎలాఫ్యూసు పోతుందిమరి!

వాసు : సంఘాన్ని విచ్ఛిన్నంచేసే ఇలాంటి ఉద్యమాలకి ఒక్కరాగి దమ్మిడీయివ్వనని ఖచ్చితంగా చెప్పేసేను. అదీకాక యికముం దెప్పుడయినా ఇలాంటి చందాలకి నాదగ్గరకొచ్చి పిచ్చి కూతలుకూస్తే న్యూసెన్సు కేసుపెట్టిస్తానని బెదిరించేసరికి వెర్రి ముఖంవేసి అదేపోవడం!

మోహన్ : (విసుగ్గా) అవన్నీ మనకెందుకండీ! ఇవ్వదలచుకుంటే ఎంతో కొంత విరాళం ఇవ్వటం. లేకపోతే వీల్లేదని చెప్పడం. (తన మాటలు ఎవరికీ రుచించలేదని గ్రహించి పత్రికతీసుకొని నిశ్శబ్దంగా చదువుకోవడం మొదలెడతాడు. జమీందారు కోపంగా ఇతని వంకచూసి వాసు దేవరావుతో సంభాషణ సాగిస్తాడు.)

ప్రసాద్ : అలా ఏదో గట్టి మంత్రం వేస్తేనేగాని యీ దయ్యాలు ఒకంతట వదలవు!

[సీతయ్య ప్రవేశం ట్రేలో షర్బత్తు జగ్గు, గ్లాసులు టేబిల్ మీదపేర్చి వెళ్ళిపోతాడు]

ప్రసాద్ : (సీరియస్‌గా) ఇవాళ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవంకదూ! ఒక స్పెషలు మొగలాయిషర్బత్తు చేయించానోయి! ఒకచుక్క తగిలితే స్వర్గానికెత్తేస్తుంది...మనప్రాంతాల్లో యీషర్బత్తురుచి చూసినవాళ్లు నూటికి కోటికి ఒకరుంటారేమో...అసలు చేరనే నాఉద్దేశం -

[జగ్గులోనుంచి షర్బత్తు అందరిగ్లాసుల్లోకి పోస్తాడు. అందరూరుచి చూసి ఆనందంగా తాగుతుంటారు. పద్మావతిమాత్రం వాసనచూచి అక్కడే వుంచేస్తుంది.]

వాసు : (రుచిచూసి) ఒహ్హోహ్హో! ఏమిహాయి! అమోఘంగాఉంది.

ఇది తయారు చేసిందెవరండీ?

ప్రసాద్ : ఎవరన్నా అయితే యిలాచేయగలరా? నేనుదగ్గరుండి చేయించానోయి. ఏం సుసీ బాగుందా?

సుశీల : చాలాబాగుంది! అమ్మా, నీవుతాగవేం!

పద్మ : ఒంట్లో అదోశమాదిరిగవుంది ఎంచేతోగాని—

సుశీల : ఒక్కసారి చూడడానికేం? చాల బాగుంది!

[పద్మావతి ఒకగుక్కెడు తాగుతుంది. రుచి సహించక
పోగానే అక్కడే వుంచేస్తుంది.]

ప్రసాద్ : రాంపూర్ నవాబుకొడుకు పెళ్ళికి విందుచేశారు. అక్కడ తాగాను యీషర్బత్తు. అప్పటినుంచి ఆరుచిమరిచిపోదామన్నా మరుపుకిరాదు. యీనవాబులున్నారే మహారసికులు. ఏమిసద్దా ఏంహాయిందా! ఒహోహో! అదీజీవితమంటే! ఆకాశ్మీరు తివాసీలు, ఆనగిషీపళ్లేలు, ఆరంగురంగులలైట్లు, నర్తించే ఆస్త్రీ పరివారం! అదంతాచూస్తుంటే ఏదేవలోకమో అనిపిస్తుంది. (ఆతలంపులో తన్మయత్వంపొంది) ఆవిందులో నెమలిమాంసం వండేరుకదా, ఒహో! అదిమాంసమా? నట్టివెన్నకదుటోయి! నోట్లోపెడితే యిట్టే కరిగిపోయేది........

సుశీల : పోనిద్దురు నాన్నగారు, భోజనం కబుర్లంటే ఒళ్లు తెలియదు మీకు. చివరికి వాసుకూడ మీలాగే తయారౌతాడేమో నని భయం వేస్తుంది.

పద్మ : ఏం! సంతోషించవలసిందే! అంతకంటె [illegible]

సుశీల : సంతోషించాంలే! యీవొక్కటే అయితే సంతోషమే! కాని, యీమధ్య నాన్నగారిలాగే [illegible] నెలల తరబడి యింటికి రాకుండా [illegible]

పద్మ : అదెప్పటి నుంచి

సుశీల : మొన్న వేసవికాలం [illegible] యీ[illegible]

చేస్తూ ఎక్కడున్నాడో చెప్పండి?

వాసు : (తడబడుతూ) అప్పుడు నాకు చాల పనులొచ్చిపడ్డాయ్ సుశీ! ఊపిరి తియ్యడానికిగూడా తీరిక వుండేదికాదు.

సుశీ : నీవెలాగోలాగు సమర్థించుకోగలవులే !

వాసు : సమర్థించుకోవడమెందుకు ? నీకు చెపితే బోధపడదు.

పద్మ: పోనిద్దు సుశీ! మగవాండ్లయిన తరువాత అనేకపనులుంటాయ్. మూణ్ణెల్లు కనుపడకపోతే, మరేం కొంప మునిగిపోదులే ! యిప్పుడు వాసు నేమీ ఆందోళనపెట్టకు !

సుశీల : ఇదుగో వాసు ! ఇప్పుడే చెప్తున్నాను. అలా వున్నట్టుండి మాయమవుతూ వుండడం నాకేమీనచ్చదు. పోనీ ఆ రాచ కార్యమేమిటో చెప్పి వెళ్ళకూడదూ ?

వాసు : సరే ! అలాగే, నీ ఆజ్ఞ ! నీవు చెపితే కాదంటానా ? ఈ సారికి క్షమించు.

సుశీల : అదే మీలో వుండే దుర్గుణం. సమయం వస్తే తియ్యగ మాట్లాడతారు. సమయం తీరగానే మళ్ళీ మీదారిమీదే !

వాసు : పోనీలే, నీ కంత నమ్మకం లేకపోతే యింతవరకు నేను చేసిన పాపానికి పరిహారంగా ఏం చెయ్యమంటావో చెప్పు ! (అంటూ జేబులోనుంచి ఏదో తియ్యడానికి ప్రయత్నిస్తూ వుంటాడు.)

సుశీల : నీవేమి చేయనక్కరలేదు. సంతోషించాంకాని; ఇక ముం దైనా ఆజేబులు కాస్త పెద్దవి కుట్టించుకోవాలు!

వాసు : ఏమీ చెయ్యకపోవడం ఏమిటి ? ఆపాపానికి పరిహారంగా, నేను చేసిన ఘోర తపస్సు ఫలించి ఎలా ప్రసన్నమయిందో చూడు ! (జేబులోనుంచి ఒక పెట్టెతీసి ఉంగరంచూపుతాడు.)

సుశీల : (ఆతురతతో తీసుకుంటూ) అమ్మదొంగా ! అమ్మా చూశావా ఈఉంగరం. యీ డిజైనుచూడు ! ఎంత బాగుందో ! చూశారా నాన్నగారూ !

ప్రసాద్ : అవునమ్మా చాల చక్కగాఉంది.

సుశీల : ఈ రాళ్ళవరుస చూచారా? ఎంత తమాషాగా అమర్చారో! (వేలుకు పెట్టుకోబోతుంది)

వాసు : ఆగుసుశీలా, ఆగు. నేసింతకాలం ఘోరతపస్సు చేస్తే ఆకాస్త ఫలం నాకు దక్కకుండా చేయడం నీకు న్యాయమేనా ?

సుశీల : సరే!ఆఫలమేదో నువ్వే తీసుకో. (ఉంగరం ఇచ్చేస్తుంది వాసు ఆ ఉంగరం సుశీల వేలికి సన్నితంగా అమరుస్తాడు. ప్రేమతో ఒకరికళ్లల్లో ఒకరు చూచుకుంటారు. జమీందారు, అతని భార్య మనస్సులలో సంతోషిస్తారు కాని, పైకి వెలిబుచ్చరు)

పద్మ : ఎక్కడ చేయించావ్ వాసూ ఆ ఉంగరం ?

వాసు : లండన్ నుంచి నాన్నగారు పంపించారు.

ప్రసాద్ : ఈసందడిలో పర్బుత్తు గురించే మర్చిపోయాం. (గ్లాసులలో పోస్తూ) ఊ! కానీయండి. (అందరూ తాగుతుంటారు.) కానీ, మీనాన్నగారూ, అమ్మగారూ సరిగ్గా ఆగస్టు పదిహేనుకే దేశంలో లేకపోవడం చాల దురదృష్టం. దేశంలో ఎక్కడ చూచినా పచ్చటి తోరణాలతో ఉత్సవాలు చేసుకుంటూంటే వారిద్దరు విదేశాల పాలవడం చాలా అన్యాయం.

వాసు : ఈ వేళకు సరిగ్గా ఎలాగైనా ఇంటికి చేరుకుందామని చాల ప్రయత్నంచేశారు. కాని, వీలైందికాదు. ఇంగ్లండులో పని ముగించుకొని బయల్దేరేసమయానికి, ఒకఅమెరికన్ ప్లాస్టిక్స్ కార్పొరేషన్ ఏదోమాట్లాడటానికి తక్షణం అమెరికారావలసిందని కేబుల్ చేసింది. వెళ్ళకతప్పిందికాదట.

ప్రసాద్ : మీనాన్నగారేదో కొత్తఫ్యాక్టరీ కట్టామన్నారుగదూ !

వాసు : అదే! ఆ ప్లాస్టిక్స్ కార్పొరేషనే. మనదేశంలో ఒకఎలక్ట్రికల్ గూడ్సుఫ్యాక్టరీ కట్టారట. సగంపెట్టుబడి వాళ్లది. సగంమనది. ఆవిషయాలు చెప్పుకోడానికే అమెరికా వెళ్లారు.

ప్రసాద్ : చూచావా! అమెరికా మనకెన్నివిధాల సహాయము చేయాలని తాపత్రయపడుతోందో ? ఒక్కపది సంవత్సరాలు అమెరికాకు నిరాఘాటంగా అవకాశమిస్తే మనదేశాన్నికూడా ఒక భూతల స్వర్గంచేసి పారేయగలదు. కాని ఏంలాభం ? మన గవర్నమెంటుకు ఆదూర దృష్టి అంటూ ఒకటుంటేనా ! ప్రతి

దానికిఅడ్డం (విసుగ్గా) ప్రతిదానికీనూ!

వాసు: మనగవర్న మెంటును అలాకొట్టిపారేయకండి! వాళ్ళకొచ్చిన సమస్యలన్నీ అడకత్తెరలాంటివి. కొట్టుకుంటున్నారు పాపం! ఏదీ; స్వాతంత్ర్యము వచ్చి పట్టుమని ఒక్క సంవత్సరం నిండ లేదు. ఒకజాతి జీవితంలో అదేమాత్రం, ఒక్క క్షణమన్న మాట. యీ క్షణంలోనే చూడు, ఎన్ని విషమ సమస్య లొచ్చాయో; కాందిశీకులు, సంస్థానాలు, హైదరాబాదు - ఎన్నని చూచుకోగలరు పాపం! కాని ఎన్ని ప్రమాదాలు వచ్చినా వాళ్లుమాత్రం సమగ్రమైన వాస్తవిక దృష్టితోనే అన్ని సమస్యల్ని ఎదుర్కొంటున్నారు. ప్రతి విషయంలోనూ ఎవరూ ఎక్కువ నష్ట పోకుండా, ఎవరికీ ఎక్కువ కష్టం లేకుండా, అందరికీ కాస్తో, కూస్తో లాభకరంగానే పోనిస్తున్నారు. మీరలా అంటారు గాని మన జమీందారీ బిల్లు ఎంత చాక చక్యంగా నడిపించారో చూడండి—

పద్మ: (విసుగ్గా లేచి) ఇక మీరు రాజకీయాల ధోరణిలో పడ్తే ఒకం తట తేరుకోరు. మా కెందు కీగొడవలన్నీ నేం పోతాం.

ప్రసాద్: ఉండండి! యీ రోజుల్లో ఆడవాళ్ళ కవసరములేని రాజ కీయాలంటూ ఉన్నాయా? అందులో మన జమీందారీ బిల్లు.

పద్మ: ఎందుకు? ఎప్పుడూ ఆఖరికి మిగిలేది ఆ ఒక్కటేగదూ? జమీందారీబిల్లు; జమీందారీబిల్లు! ఆ బిల్లుకైనా సిగ్గుండాలి, మనకైనా సిగ్గుండాలి; పోనిద్దురూ! మాకెందుకీ తర్జనభర్జనలు. మేంపోతాం. (తల్లి, కూతురు లేచి వెళ్ళిపోతారు. గుమ్మంవద్ద వెనుకకు తిరిగి) మోహన్ ఇలా ఒకసారిరాపనుంది.

[మోహన్ అంతవరకూ చదువుతూన్న పత్రిక మూసేసి, వారి ననుసరిస్తాడు]

ప్రసాద్: పర్బత్తింకా మిగిలిపోయినట్లుంది. మరో గ్లాసుతాగుతావా?

వాసు : థ్యాంక్స్. ఇక లాభంలేదు.

ప్రసాద్ : [గ్లాసులో పోసుకొని తాగుతూ] రుచికి తగినంత అభిరుచి లేకపోతే ఎలాగోయ్! మళ్ళీ దీన్ని తయారు చెయ్యాలంటే ఎంత శ్రమో తెలుసా!

[కొంత నిశ్శబ్దం, కొంతవ్యవధి - ప్రసాద్ సిగర్ తీస్తాడు. వాసు సిగరెట్ తీసి లైటు వెలిగించి ముందు సిగర్ వెలిగిస్తాడు.]

ప్రసాద్ : థ్యాంక్స్. (తీరిగ్గా కుర్చీ వెనక్కు వాలి పొగపీలుస్తూ) మీతల్లిగారికి సుశీలంటే మహాఅభిమానం. కాని తన కొడుక్కి ఇంతకంటే పెద్దసంబంధం చెయ్యాలని అనుకొంటుందేమో! (వాసు కొంత తత్తరపడుతూ, అనంగీకార సూచకంగా ఏదో అనటంచూచి) అబ్బే! మరేంలేదు వాసూ, ఆమెను ఏమీ అనలేము. కోరిక ఉండడం ఏతల్లికైనా సహజం. పెద్దవంశంలో పుట్టారు. అందుచేతనే ఆపైచూపు. కాని నాకు కూడా యీమధ్య అయాచితంగా కొంతసిరిసముకూడే సూచనలు కనుపించాయ్. రెండు మూడు నెలల్లో మరో పంచదార ఫ్యాక్టరీ కట్టించబోతున్నా. అంతేగాదు - వచ్చేఎలక్షన్లలో పార్లమెంటుకికాంగ్రెస్ అభ్యర్థిగా నన్ను నిలబెట్టడం తప్పక జరుగుతుంది. కాని ఈవిషయం ఎక్కడా పొక్కనియ్యొద్దు సుమా! బాగుండదు.

వాసు : ఈవిషయం మాఅమ్మగారికి తెలుస్తే చాల సంతోషిస్తారు.

ప్రసాద్ : ఈ జమీందారీ చట్టంరూల్సు ప్రకారం మనకెంత నష్టపరిహారం వస్తుందో తెలుసా? పాతికలక్షలు—పాతికలక్షల రొఖ్ఖం. ఒకటండెకరాల మాగాణి. ఎంత బ్లాక్ మార్కెట్ చేస్తే మాత్రం, ఎన్ని అమెరికన్ కంపెనీలు దిగుమతి చేస్తేమాత్రం ఇంతకంటే సంపాదించే వాడెవడోయ్? ఒక నెలుగు వెలిగిస్తాం—

వాసు : అదేపారపాటు? ఏదో మిగిలించే చాలునని వెనక్కుచేరబడి జల్సాగాఖర్చు పెడదామనుకోవటం దేశానికిచాలాఅన్యాయం.

అటువంటి జల్సాలన్నీ మనపూర్వులకు తగినవి కానీ మనకు ధర్మంకాదు! మనకు దేశంపట్ల ఒకగొప్ప బాధ్యతఉంది. దేశంలో యీనాడు ప్రతివస్తువుకీ కరువేగదా? ఇలాంటి ఆపత్సమయంలో మనం పూనుకుని ప్రతివస్తువును సమృద్ధిగాఉత్పత్తి చేయాలి. కొత్త కొత్త కర్మాగారాలు నెలకొల్పాలి. మన యుగధర్మాన్ని మనంనిర్వర్తించాలి. లాభాలొస్తాయిగదా!

ప్రసాద్ : ఏమోనీకేం ధైర్యమోగాని కొత్తపరిశ్రమలు పెడదామన్నా భయమే! ఉ డి ఉండి యీ నాయకులలో ఎవరో ఒకరు దేశాన్నంతా నేషనలైజ్ చేస్తామని బెదిరిస్తుంటారు. పోనీ, నువ్వన్నట్టు ప్రచారంకోసమే అనుకుందాం...ఒక వేళ నిజంగాచేస్తే ఇంకేముంది!

వాసు : అలా ఎప్పుడూ జరుగదు. యీ చిన్న చిన్న వ్యాపారస్థులు ప్రజల్ని తిప్పలు బెడ్తూంటే వాళ్లను సముదాయించడానికి అలా అంటుంటారు. ప్రభుత్వం చెప్పినవన్నీ చేస్తె ఇంకేమైన వుందా? నామటుకు నేను ప్రభుత్వానికి ఒకటే సలహా ఇస్తాను. పరిశ్రమ లన్నీ అభివృద్ధి పొందాక తప్పకుండా నేషనలైజ్ చేయండి. కాని జమీందారీ బిల్లులాగే పరిహారం ఏర్పాటు చేయాల్సిందే! ఇప్పుడే నేషనలైజ్ ఎందుకు చేస్తారండీ! వాళ్లకుమాత్రం తెలియదూ. వాళ్లది వాస్తవిక దృష్టి అన్నాను గదూ.

[మోహన్ ప్రవేశము]

ప్రసాద్ : వాళ్లేం చేస్తున్నారు మోహన్?

మోహన్ : [ఒక గ్లాసు షర్బత్ పోసుకుని] లోపలకు వెళ్లారో, లేదో! చీరెలు, నగలు, ఇవే కబుర్లు. అదే పెద్ద చర్చ జరుగుతోంది. ఇలాంటి సంభాషణల్లో వాళ్ల ఆవేశకావేషాలు చూస్తుంటే, పాపం వాళ్లు బట్టలకీ, బంగారానికీ మొహం వాచివున్నారేమో అనిపిస్తుంది. మంచిచీరలుంటే ఒళ్ళుమరచి పోతారు.

ప్రసాద్ : అవునోయ్. నీవొక్కసంగతి మరిచిపోతున్నావ్. మన ఆడవాళ్లకు బట్టలంటే ఒంటికి చుట్టుకోడానికి ఏవో పనికి మాలిన గుడ్డలుకావు. బట్టలు వాళ్ల హోదాకు, ఆత్మగౌరవానికి చిహ్నాలు.

మోహన్ : (వెగటుగా) ఇక సాధారణంగా బట్టలుకట్టుకునే వాళ్లల్లో ఆత్మగౌరవం లేదనేనా మీ ఉద్దేశం.

ప్రసాద్ : (కోపంతో లేచి) వాళ్లకీ ఉండొచ్చు. ఎందుకుండగూడదు? ఇ దేనీకొచ్చినరోగం. యీధోరణినీలో బాగాజీర్ణించిపోతోంది జాగ్రత్త! తక్కిన తొంభైలక్షలమంది ఎలాచస్తే మనకెందుకురా? మనవసరాలు మనవి. వాళ్ల వసరాలు వాళ్లవి. నీశ్రేయస్సుకోసం నీవుపాటుపడాలి. ఇంకెవరైనా తవ్వి తల కెత్తుతారా? లోకమంతా ఎలా బ్రతుకుతుందో మనమూ అలాగే బ్రతకాలి. సంఘంమేలే మనమేలని దేవుళ్లాడే వెధవలందరూ గంగలో కలసిపోతారు తెలుసా? అసలది ప్రకృతి న్యాయానికే విరుద్ధం. సంఘమంటే ఏమిటయ్యా?

వాసు : (చిఱునవ్వుతో) మనమందరం కలిస్తేనే సంఘం.

ప్రసాద్ : మనందరం ఎవరిసుఖం ఎవరిశ్రేయస్సు వాళ్లు చూసుకుంటేసంఘం బాగుపడినట్టు కాదురా? మోహన్! నీవింకా చిన్నవాడివి చెపుతున్నావిను, ప్రతివ్యక్తిముందు తనమేలు కోసం తాను కృషిచేస్తేనే బాగుపడతాడు, (వీధిగుమ్మంగంట మ్రోగుతుంది. వాసు అటుచూస్తాడు.) అంతేగాని, ప్రపంచ భారమంతా వాళ్ల భుజాలమీదే మోసుకెళ్లాలి, సంఘశ్రేయస్సు, సంఘక్షేమమంటూ గంతులువేసే కుర్రకారునవలంతా నాశనమైపోతారు తెలుసా?

వాసు : ఎవరో వచ్చినట్టుంది?

ప్రసాద్ : సెటయ్య తలుపు తీస్తాడులే.

[ఒకక్షణం అంతా నిశ్శబ్దం-సీతయ్య ప్రవేశం]

సీతయ్య : ఎవరో ఇన్‌స్పెక్టరుగారు వచ్చారండీ !
ప్రసాద్ : ఇన్‌స్పెక్టరు ! ఏ ఇన్‌స్పెక్టరు ?
సీతయ్య : ఏమోనండి.
ప్రసాద్ : నా కోసమేనా ?
సీతయ్య : అవునండి చాలముఖ్యమైన పనుందటండీ.
ప్రసాద్ : సరే ! లోపలికి పంపించు—ఇవితీసుకుపో ?

[సీతయ్య టేబిల్ మీద సామానులు తీసుకుపోతాడు.]

ప్రసాద్ : మోహన్ ! చీకటిపడుతుంది లైట్లువెయ్యి.

[మోహన్ లైట్లువేస్తాడు. తెల్లటివెలుతురు ఆవరించి అంతవరకు వ్యాపించివున్న సన్నగులాబీ రంగుకాంతిని మింగేస్తుంది.]

ప్రసాద్ : మొన్న ఇక్కడో దొమ్మీకేసు జరిగిందిలే ! దానిగురించనుకుంటాను.
వాసు : ఎప్పుడు ?
ప్రసాద్ : ఊళ్ళో రెండుపార్టీలున్నాయి. కక్షలుపెరిగి నిన్నరాత్రి కొట్టుకున్నారుట. అందులో ఒకడు చనిపోయాడు. కుర్రవాడు పాపం ! యీ వూరు కూలీసంఘ శెక్రటరీఅట
వాసు : యీ పాటకపుజాతికి జంతువులకు ఏమీ బేధం కనపడదు. ఎప్పుడూ కొట్లాటలే—

[ఇన్స్పెక్టరు ప్రవేశం. ఒక క్షణం గుమ్మంవద్ద నిలబడి అందరినీ తేరిపారచూస్తాడు. సుమారు ముప్పయి యేళ్ళు. గంభీరుడు. అతని తీక్ష్ణమయిన దృష్టిఎదుటివారిని కంగారుపరచి భయపెడుతుంది. అవసరాన్నిబట్టి జేబులోనుంచి ఒక చిన్న నోటుబుక్కు తీసి వ్రాసుకుంటాడు.]

ఇన్స్పెక్టరు : ఏమండి ? శివరామప్రసాద్‌గారు మీరేనా ?

ప్రసాద్ : అవును. కూర్చోండి.
ఇన్‌స్పెక్టర్ : థాంక్స్! [కూర్చొంటాడు]
ప్రసాద్ : మోహన్, సీతాయిని పిలిచి కాఫీ తెప్పించు.
ఇన్‌స్పెక్టర్ : అనవసరంగా శ్రమపడకండి. నేను డ్యూటీమీద వచ్చాను.
ప్రసాద్ : [నవ్వుతూ] మీ ప్రాంతానికి కొత్తగ వచ్చినట్టుంది ?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : అవును.
ప్రసాద్ : మిమ్మల్ని చూడగానే అనుకున్నాను. ఇక్కడివారయితే నాకు తెలియకుండా ఎలా వుంటుంది? అంటే, ఈ మధ్య మూడు సంవత్సరాలు డిస్ట్రిక్టుబోర్డు ప్రెసిడెంటుగా వున్నాను లెండి.
ఇన్‌స్పెక్టర్: అయి వుండొచ్చు,
ప్రసాద్ : మీరిక్కడికి వచ్చినపని ? నిన్నటి దొమ్మీకేసుగురించేనా?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : కాదు, [అందరినీ తీవ్రంగా పరిశీలిస్తూ నిలబడతాడు.]

[కొంత వ్యవధి]

ప్రసాద్ : [విసుగ్గ] అయితే మరెందుకో చెప్పండి !
ఇన్‌స్పెక్టర్ : కొన్ని సంగతులు కనుక్కుందామనివచ్చాను...రెండు గంటల క్రితం ఏలూరు గవర్నమెంటుఆస్పత్రిలో ఒక స్త్రీ చని పోయింది. పేగులు పూర్తిగ మాడిపోయాయి. యమ బాధపడి చనిపోయింది. డాక్టర్లెంత ఆందోళనపడినా లాభం లేక పోయింది.
మోహన్ : పాపం!
ఇన్‌స్పెక్టర్: ఏసిడ్ తాగేసింది. ఆత్మహత్య చేసుకుంది.
ప్రసాద్ : అయ్యో పాపం! చాల అన్యాయం! కాని ఆవిషయంలో మీరిక్కడికి రావలసిన పని ? నాకేమీ బోధపడడంలేదు.
ఇన్‌స్పెక్టరు: ఆమె వుంటున్న గదిలో ఒక వుత్తరం వ్రాసి వుంచింది. క్లుప్తంగా తన జీవితాన్నంతా వివరిస్తూ వ్రాసింది. చిన్నతనం

లోనే తలిదండ్రులు పోయారట. మేనమామ సహాయంతో ట్రైనింగు పాసుఅయింది. అంతలోనే ఆయనకూడపోయాడట. చివరికి "నా" అనే వాళ్ళెవరూ లేక అనాధ అయిపోయింది. రెండు మూడు వుద్యోగాలుచేసింది. పరిస్థితులు ఎంతవిషమంగా పరిణమించాయంటే, తను చేసిన ప్రతి వుద్యోగంలోను పేరు మార్చుకోవలసివచ్చింది. కాని ఆమె అసలుపేరు– సావిత్రి.

ప్రసాద్ : సావిత్రా ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీ కా పేరు బాగా పరిచయమేగా ?

ప్రసాద్ : నాకా ? నా కెలా పరిచయం ? యింతకీ యీ కేసులోకి నా పే రెందుకు లాక్కొస్తున్నారో అర్థంకావడంలేదు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరు ప్రెసిడెంటుగావున్న రోజుల్లో ధర్మవరం బోర్డు గరల్స్ స్కూలులో టీచరుగా వుండేది. గుర్తొచ్చిందా ?

ప్రసాద్ : అయి వుండొచ్చు ఎంతో మంది టీచర్లుంటారు. లెక్కా జమా ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : కాని యీమెమాత్రం సాధారణమయిన మనిషికాదు. మీకుబాగా జ్ఞాపకం వుండవలసిన మనిషి. ఆమె ఫోటో ఒక టుంది. బహుశ, చూస్తె పోల్చుకోగలరు !

[ఇన్‌స్పెక్టరు జేబులోనుంచి ఒక పోస్టుకార్డుసైజు ఫొటోతీసి శివరామప్రసాద్ దగ్గరకు వెళ్తాడు. వాసు, మోహన్ లేచి ఆఫోటో చూడ డానికిప్రయత్నిస్తారు. కాని ఇన్‌స్పెక్టరు వాళ్ళకుఅడ్డంతిరిగి చూడనీయడు వాళ్ళు వెనుక్కుంటారు. శివరామప్రసాద్ ఫొటోను పరీక్షగా చూస్తాడు. చూడడంఅయినతరవాత యిన్‌స్పెక్టరు దానిని తనజేబులోపెట్టుకుంటాడు.]

వాసు : ఇన్స్పెక్టరుగారూ ! ఆఫోటో మే మెందుకు చూడకూడదు?

ఇన్స్పెక్టర్ : [సూటిగా చూస్తూ] కారణంవుంది.

మో : ఎందుకని ? నేను...

ఇన్‌స్పెక్టర్ : [గట్టిగ] చూడకూడదను.

వాసు : ఇదంతా నాకగమ్యగోచరంగా వుంది.

మోహన్ ; ఆశ్చర్యంగా వుంది.

ప్రసాద్ : చెప్పవలసివస్తె, నాకుకూడ అలాగేవుంది. అసలు యీ విషయం ఏమిటో ?......

ఇన్ స్పెక్టర్: ప్రస్తుతం యీ విచారణ నేను యిలాగే చేయదలచుకు న్నాను. ఏవ్యక్తినైనా విచారణ చేస్తున్నప్పుడు యితరులెవ రయినా అందులో కలుగజేసుకుంటే అంతా రసాభాస అవు తుందని నాసిద్ధాంతం. అందుచేత నేనెవరినయినవిచారణచేస్తూ వుంటే యింకెవరూ అందులో కలుగజేసుకోవద్దని నామనవి.

ప్రసాద్ : మీ యిష్టం !

ఇన్ స్పెక్టరు : ఇప్పటి కయినా మీకు సావిత్రి విషయం జ్ఞాపక మొచ్చిందా ?

ప్రసాద్ : సావిత్రా ? ఆఁ, అవును, ఆమె యీవూరు బోర్డుస్కూల్లో పనిచేస్తూ వుండేది. కొన్నాళ్ళకి వుద్యోగంలోనుంచి తీసి వేశా రనుకుంటాను.

మోహన్ : [విషాదంగా] అందుకేకాబోలు ఆత్మహత్యచేసుకుంది.... పాపం !

ప్రసాద్ : మోహన్ ! నీవు అసందర్భంగా వుద్రేకపడకు ! అది ఏనాటి సంగతి.... రెండేళ్ళయింది – [ఇన్స్పెక్టరు వంకతిరిగి] వుండండి చెప్తాను. '46 వేసవిలో

ఇన్ స్పెక్టరు : అవును '46 మార్చిలో

వాసు : [వెళ్ళిపోవాలని లేస్తూ] క్షమించండి ! యిదేదో అంతమయే వరకూ నేను తోటలో వుంటాను.

ప్రసాద్ : ఏంపరవాలేదు వాసు, వుండు. యిక్కడేమీ రహస్యాలు లేవులే ! ఇంతకీ వీళ్ళని ముందు మీకు పరిచయం చేయడం మంచిది. మోహన్ – మాఅబ్బాయి. బి. ఏ. చదువుకుంటు న్నాడు. ఈయన వాసుదేవరావుగారు – రావుబహద్దూరు వీర కవచం రామకోటేశ్వరరావుగారి కుమారుడు.

ఇన్‌స్పెక్టరు : [అతనిగురించి ఏమో తెలిసివున్నట్టు] వాసు దేవరావు గారు మీ రేనా ?

వాసు : అవునండి !

ఇన్‌స్పెక్టరు : అలాగా........అయితే మీ రిక్కడే వుండడం మంచిది.

వాసు : [భయంతో] ఆ ? సరే, అలాగే !

ప్రసాద్ : ఇన్స్పెక్టరుగారూ, యీ కేసువిషయంలో నాకు సంబంధించి నంతవరకూ యేమీ రహస్యంలేదు. అదికాక, యీసంగతి సుమారు రెండు సంవత్సరాలక్రితం జరిగిందికాబట్టి యిప్పు డావిడ ఆత్మహత్యతో ఏమి సంబంధం వుంటుంది చెప్పండి ?

ఇన్‌స్పెక్టరు : ఏం ? ఎందుకుండకూడదు ?

ప్రసాద్ : ఎలావుంటుంది చెప్పండి ?

ఇన్‌స్పెక్టరు : ఎలాగంటారా ? కొన్ని సంవత్సరాలక్రితం జరిగిన సంఘటనకు పర్యవసానంగా కొన్ని విషాదఫలితాలు కలిగి వుండవచ్చు. ఆబాధల మూలంగా, ఆమె ఆత్మహత్య చేసుకొని వుండవచ్చు. లోకంలో జరిగే సంఘటనలు ఒకదానికొకటి సంబంధం వుంటుంది

ప్రసాద్ : కావచ్చులెండి ! ఐతే, ఆమెకు ఎప్పుడో ఏదో జరిగితే అందుకోసం యిప్పు డాత్మహత్య చేసుకుంటుందంటారా ఏం ? మనకు తెలిసిన ప్రతిమనిషి జీవితానికి మనదే బాధ్యత అంటే అపహాస్యంగా వుండదూ ? ఆవిధంగాచూస్తే ఆమెను నేనే హత్య చేశాననవచ్చు !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అవును. అది చూపడానికే నేనొచ్చాను.

[అందరూ నిశ్చేష్టులవుతారు. ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దం]

వాసు : అసలు అలాగేకాని జరిగితే మన జీవితాలు అసాధ్యాలు కావూ ?

ఇన్స్పెక్టరు : ఇప్పుడా మీమాంసఅనవసరం. ప్రస్తుత విషయానికిరండి [ప్రసాద్నుద్దేశించి] సావిత్రిని గురించి మీకేమేమి తెలుసునో చెప్పండి.

ప్రసాద్ : ఆఁ, ఆమె చాల తెలివితేటలుగల అమ్మాయి. మంచి సాంప్రదాయాలుగలది. ఒక్క సంవత్సరమే ఆస్కూల్లో పని చేసింది. ఆమెఅంటే పిల్లలు ప్రాణం పెట్టేవారట. పై గ్రేడు లోకి ప్రమోటు చేయమని హెడ్మాష్టరు సిఫారసు చేశాడు కూడ. నేనూ ఆమె రికార్డంతా చూచి అలాగే చేద్దామను కున్నాను. కాని ఏంలాభం! తనకాఅదృష్టం వుంటేనా?

ఇన్స్పెక్టర్ : ఏం? ఏంజరిగింది.

ప్రసాద్ : ఆవిడ ఇంట్లో మీటింగులు. సమావేశాలు మొదలు పెట్టారు! కూలీ మూకంతా అక్కడికి చేరడం, కుట్రలు పన్నడం! ఆకూలీ వెధవలకి మే మనాదిగా యిస్తున్న కూలీ చాలలేదట, పావలా ఎక్కువకావాలిట! అంతేకాదు; యింకే వేవో గొంతెమ్మ కోరికల జాబితారాసి ఆసంఘపెద్దలు నాదగ్గరకొచ్చారు. వెధవలు, ఎప్పుడూలేనిది, బెదిరింపులు మొదలుపెట్టేరు. రోజుకి ఏవో కొన్ని గంటలు పనిచేసి ఠింగు రంగా అని యిళ్ళకి వెళ్ళిపోతారట! ఇంకా కూలీ ఎక్కిం చాలట! వెధవలు! యీఆటలు నాదగ్గర సాగేవికావు. వాళ్ళ ఁగినవాటిలో దేనికీ నేనుఒప్పుకోనని ఖచ్చితంగా చెప్పేశాను.

ఇన్స్పెక్టర్ : ఏం? ఎందుకూ?

ప్రసాద్ : [ఆశ్చర్యంతో] ఎందుకా?

ఇన్స్పెక్టర్ : అవును. మీరెందుకొప్పుకోలేదు?

ప్రసాద్ : నేను నాకూలీలకు ఎంతిస్తానో, ఎంతసేపు పనిచేయించుకుం టానో అదంతా మీకెందుకండీ?

ఇన్స్పెక్టరు : ఏమోలెండి! అవసరముంటుందేమో!

ప్రసాద్ : [కోపంగా] మీ ధోరణి చాలా విపరీతంగావుంది.

ఇన్స్పెక్టరు : ఏం! విపరీతమేముంది? మీ రడిగిన ప్రశ్నలు జవాబిచ్చాను, అంతే!

ప్రసాద్ : దానికి ముందు మీరే, ఒక అనవసరము, అసందర్భమైన ప్రశ్న వేశారు.

ఇన్స్పెక్టరు : విచారణలో ప్రశ్నలువేసి కావలసినదంతా తెలుసుకోవడం నా డ్యూటీ.

ప్రసాద్ : నాడ్యూటీ ఏమిటో తెలుసా? వ్యవసాయ ఖర్చులను సాధ్యమయినంతవరకు తగ్గించడం. వాళ్ళడిగే వాటన్నిటికి నే నొప్పుకొనుంటే ఏమయ్యేది? ఏటేటా అదనంగా ఎనిమిది వేలు ఖర్చయేవి. ఆడబ్బు మీరిచ్చుకుంటారా? నేను సర్కారు పేష్కష్ కట్టుకోవద్దూ? అది తగ్గించేదాత ఏడీ? పనిచేయుటం యిష్టంలేకపోతే యింకో వూరికిపోయి పనిచూచుకోమన్నాను.

మోహన్ : ఉన్న వూరు విడచి ఇంకెక్కడికి పోగలరు నాన్నా! పిల్లా, పాపా అంతా! పాపం!

ఇన్స్పెక్టరు : నిజం చెప్పారు.

ప్రసాద్ : [వారిద్దరినీ చురచురచూస్తూ] ఆఖరికి వాళ్లంతా సమ్మె చేశారు దౌర్భాగ్యులు! ఎన్నాళ్లో సాగలేదులెండి!

వాసు : పూటకూటికి గతిలేని వెధవలు అలిగి కూర్చుందామంటే ఎన్నాళ్లు సాగుతుంది మరి?

ఇన్స్పెక్టరు : సావిత్రి సంగతేమిటి?

ప్రసాద్ : యీసావిత్రికి ఆసమ్మెతో చాల సంబంధముండేదండి! ప్రతి చిన్నదానికీ సలహాకని ఈ వెధవలు ఆమెవద్దకు చేరేవారు. ఒంట్లో బాగులేదని వారంరోజులు సెలవుపెట్టి యీ తతంగమంతా నడిపించింది. సుఖంగా జీవించే ప్రాప్తి వుంటేగదూ! ఒకరోజుఆమెను పిలిచి ఇదంతా ఏమిటని అడిగితే వాళ్ళ కోరికల జాబితామీద ఒక పెద్ద వ్యాఖ్యానం చేసింది మా కూలీలమీద ఆమె కెంతో ప్రేమ ఉన్నట్లున్నా, నాకు

లేనట్లున్నా ! అప్పుడే అనుకున్నాను. ఇదిచాలా ప్రమాదకరమైన ఆడదిరా అని.

ఇన్‌స్పెక్టరు : సమ్మె ఏమైంది ?

ప్రసాద్ ; ఏమవుతుంది? మంటగలసిపోయింది. వారంరోజులలో సమ్మె నాయకులంతా ఒక దొమ్మీ కేసులో జైళ్ళకెళ్లారు. దానితో దారి, తెన్నూ తెలియక మిగిలిన వాళ్లు వచ్చినట్లు పనిలోకి వెళ్లారు. తరువాత ఎండాకాలము సెలవల వరకు చూచాను. సావిత్రిలో ఏమయినా మార్పుంటుందేమోనని ! అంతే ! తరువాత డిస్మిస్ అయిపోయింది.

వాసు : మంచి పని చేశారు !

మోహన్ : అంతబాగా పనిచేసే ఆమెను డిస్మిస్ చేయడం చాలా అన్యాయం. పాపం ! యీ రోజులలో ఒకసారి ఉద్యోగం పోతే మళ్ళీదొరకడం ఎంతకష్టం !

ప్రసాద్ : చాల్లే ఊరుకో ! ఇటువంటివాళ్లందరికీ వెంటవెంటనే బుద్ధి చెప్పకపోతే ఏరాత్రో లేచి ప్రపంచమంతా మాదే అని ఎగబడరూ ?

వాసు : మొక్కలో తుంచకపోతే, మానై ఊరుకోదూ ? ఇక వాళ్లని పట్టపగ్గాలుంటాయా ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : కావచ్చు ! చేతిలోది బలవంతంగా లాక్కోవడంకంటె ముందు మర్యాదగా అడగడం మంచి పద్ధతిగాదూ ?

ప్రసాద్ : (లేనిచనువు తెచ్చుకొని) మీ పేరేమిటన్నారూ ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : రంగారావు.

ప్రసాద్ : సి. ఐ. డి. ఛీఫ్ కుటుంబరావుగారు ఇప్పుడెక్కడున్నారండీ !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఈమధ్య కనపడటంలేదు.

ప్రసాద్ : (నవ్వుతూ) మీ కిప్పుడేచెప్పడం మంచిది (కుటుంబరావు) గారు నేనూ బాల్యస్నేహితులం. తరుచు ఇక్కడికొస్తుంటారుగూడా—అప్పుడప్పుడు టెన్నిస్ ఆడుకుంటుంటాం మా కోర్టులో.

ఇన్స్పెక్టర్ : (పొడిగా) నేను టెన్నిస్ ఆడను !

ప్రసాద్ : (నవ్వునటిస్తూ) మీరాడతారని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు.

మోహన్ : (ఏదో ఆలోచిస్తూ హఠాత్తుగా) ఇది చాలా అన్యాయం !

ఇన్స్పెక్టర్ : నేను టెన్నిస్ ఆడక పోవడమా ?

మోహన్ : ఆ టీచరు, కూలీలను గురించి ! ఇంతకీ ఆమెను డిస్మిస్ చెయ్యాడమెందుకునాన్నా ! స్కూలు శ్రేయస్సు కోరినా ఆమె నక్కడే ఉంచవలసింది.

ప్రసాద్ : (కోపంతో మండిపడుతూ) ఈ వెర్రివేదాంతం విడిచిపెట్ట మనినీకెన్నో సార్లు చెప్పాను...నీ చదువేమిటో, నీబాధ్యతేమిటో గమనించుకోరాదూ ! ఈ దేశంలో చదువులు బాధ్యతలనేట నేర్పవు. పేకాటలుకొట్టడం సినిమాలకెళ్ళడం......

మోహన్ : (చిరచిరలాడుతూ) యీ గ్రంథం అంతా ఇప్పుడే వల్లించాలికదూ !

ప్రసాద్ : (ఇన్స్పెక్టర్‌తో, ముగింపుగా) అంతకంటె మీకు చెప్పవలసిన దేమిలేదు. ఆమెకు డిస్మిస్ ఆర్డరు వచ్చింది. వెళ్ళిపోయింది అంతే...ఆతరువాత ఏమిజరిగిందో మీకే తెలియాలి ? పోగాడవల్లో నయినాచిక్కుకుని వీధులపాలయిందేమో !

ఇన్స్పెక్టర్ : వెంటనే వాళ్ళి వీధుల్లో పడలేదులెండి !

[షీలా ప్రవేశం మాటసాగా]

షీల : వీధుల్లో పడడవేమిటి ఎవరూ ? (ఇన్స్పెక్టర్‌నుచూచి) ఓ, క్షమించండి (తండ్రితో) మీరింతవరకూ లోపలికిరాలేదేమని అమ్మ చూసిరమ్మంది.

ప్రసాద్ : ఒక్కనిముషం ఆగు. వస్తున్నాను.

ఇన్స్పెక్టర్ : ఇదొక్క నిముషంలో అయిపోయేదికాదు.

ప్రసాద్ : (కోపంగా) యింతకంటె చెప్పేదేమీ లేదు. మీకిదివరకే చెప్పాను.

సుశీల : ఏమిటీగొడవంతా ?

ప్రసాద్ : ఏమీ లేదమ్మాయ్, నీవు లోపలికి వెళ్ళు, ఇప్పుడేవస్తాను!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (సుశీలతో) ఒద్దు. ఒక్క క్షణం ఉండండి.

ప్రసాద్ : (మండిపడుతూ) ఏమిటీఅధికప్రసంగం? మీసంగతి వెంటనే కటుంబరావుగారికి రిపోర్టు చేస్తాను చూడండి! ఈ కేసు విచారణలో మా అమ్మాయెందుకు ?

సుశీల : ఏం కేసు? ఏమిటి? అసలిక్కడ ఏం జరుగుతోందో నాకేమీ బోధపడడం లేదు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (ముందుకువచ్చి గంభీరంగా) నేను పోలీసుఇన్‌స్పెక్టరునండీ, నాపేరు రంగారావు. యీవేళ మధ్యాహ్నం ఏలూరు ఆస్పత్రిలో ఒక స్త్రీ చనిపోయింది. ఏసిడ్ తాగేసింది. నుస్సహామైన బాధపడి చనిపోయింది.

సుశీల : (బాధగా) ఓ! ఎంత ఘోరం, పొరపాటున జరిగిందా ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : కాదు. కావాలనే త్రాగింది. అంతకంతకు దుర్భరమౌతున్న జీవితాన్ని, ఒక్కసారిగా అంతంచేసేసుకుంది !

ప్రసాద్ : ఎప్పుడో రెండు సంవత్సరాల క్రితం నేను ప్రెసిడెంటుగా వుండగా తీసేశాను. యిప్పుడామె చనిపోడానికి కారణం అనే అంటాడీయన ! చూడు. ఎంతబాగుందో ?

మోహన్ : దానితోనే ఆమె కష్టాలు ఆరంభమయ్యాయంటున్నారు!

సుశీల : మీరామెను తొలగించారా ?

ప్రసాద్ : అవును ! ఊళ్ళో కూలీలచేత సమ్మెలు చేయిస్తూవుంటే చూస్తూ ఊరుకుంటావా ఏం ?

వాసు : ఊరుకుంటే మనల్ని బ్రతకనిస్తారూ వీళ్ళు. నెత్తిమీది కెక్కిపోరూ ? (సుశీలను చూచి) ఏం అలా వున్నావ్ ?

సుశీల : (విచారంగా) ఏమీలేదు. నామనస్సదోలామాదిరిగాఉంది... ఎంత ఘోరంగ ప్రాణాలు తీసుకుంది. ఇంతవరకు సంతోషంగా గడిపాం. మీరీవిషయం చెప్పకపోతే నేబాగుండేది... ఎంత వయస్సుంటుంద మెకు ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : పాతికేళ్లుండొచ్చు.
సుశీల : అందంగ వుండేదేమో ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆసుపత్రి పాలగచ్చుమీది శవాన్ని చూస్తే నాకేమీ అందం కనిపించలేదు. కనుగుడ్లు పైకొచ్చాయి. మూతి వికృతంగ తిరిగివుంది...కాని జాగ్రత్తగాచూస్తే ఒకప్పుడు చాల అందకత్తే అయివుండాలి.
ప్రసాద్ : (విసుగ్గా) ఇంతటితో చాలించండి.

వాసు : ఆవిడెందుకు చచ్చిపోయిందో మీరు నిజంగా తెలుసుకోవాలంటే ధర్మవరం స్కూలునుంచి వెళ్ళిపోయింతర్వాత ఏం జరిగిందో తెలుసుకోవడం అవసరం. అంతేకాని...
ప్రసాద్ : నేనూ అదే అంటున్నాను.

వాసు : ఆవిషయంలో మీ కేవిధంగానూ మేము సహాయం చెయ్యలేముగదా ! ఆగొడవలన్నీ మాకెలా తెలుస్తాయి. అయినా...
ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీ కెవరికీ తెలియదని ఖచ్చితంగా చెప్పగలరా ?

[ఇన్‌స్పెక్టరు వాసు, మోహన్, సుశీలవంక ఒకరితర్వాత ఒకరిని పరీక్షించి చూస్తాడు.]

ప్రసాద్ : వీళ్ళలో ఒకరికి తెలుసు నంటారా, అయితే ?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : అవును.
ప్రసాద్ : (భయంతో ఏదోవిధంగా తప్పించాలని) పోనిద్దురూ ? ఇప్పుడింత శ్రమపడి అంతాతవ్వి తీసి ఏంలాభం ?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : (దబాయిస్తూ) చచ్చిందెలాగ చచ్చిందికదా అని కామాప్ చేసేయమనా మీ ఉద్దేశ్యం ?
సుశీల : (కోపంగా) అయితే మీరనేదేమిటి ? ఆవిడ చచ్చిపోవడానికి కారణం మేమే నంటారా ?
ప్రసాద్ : నీవలా ఉండుమనీ ! రంగారావుగారూ ! బహుశామనిద్దరం కూడా మనిషి యీ కేసునుగురించి సావధానంగా ఆలోచిస్తేమంచిది!

సుశీల : (వేళాకోళంగా) మీగోపని అయిపోయిందట ఇకమాలో ఒకరిని విచారిస్తారేమో !

ప్రసాద్ : అవున్నే అందుకే మనందరి సమక్షానా ఇదిసాఫీగ పరిష్కరించేస్తే మంచిది.

వాను : నాతరఫున మాత్రంఎవరూ ఏ శ్రమా తీసుకోనక్కరలేదు. నా కావిడెవరో తెలియదు.

మోహన్ : నా కంతకంటే తెలియదు.

సుశీల : (ఏదో ఆలోచిస్తూ) ఆవిడ పేరేమిటన్నారూ ?

ఇన్స్పెక్టరు : సావిత్రి.

సుశీల : సావిత్రా ! ఏమో ! ఎవరో ! నాకు తెలియదు ?

వాను : చూచారా ఇన్స్పెక్టరుగారూ, ఏమంటారు ?

ఇన్స్పెక్టరు : ఇంతకుముందన్నట్టే. ఆవిడ ట్రైనింగు పాసయిన తరవాత రెండు మూడుద్యోగాలు చేసింది. వాటిలో వేర్వేరు పేర్లతో తిరిగేది. సమ్మెలో సహాయపడిందని స్కూలునించి డిస్మిస్ అయ్యేవరకూ ఆవిడ సావిత్రి, తరవాత ఆ పేరు విడిచేసింది. అచ్చిరాలేదుకాబోలు !

మోహన్ : పాపం !

సుశీల ; చాల అన్యాయం నాన్నగారూ ! బహుశా అప్పటి నుంచే ఆవిడ దుర్గతిపాలై ఉంటుంది !

ప్రసాద్ : నాన్సెన్స్ !

ఇన్స్పెక్టర్ : ఆతరవాత, యీచిన్ని పట్టణములో ఉద్యోగం దొరకడం కష్టమని మద్రాసు చేరుకుంది. మానమర్యాదలకి భంగం కలగకుండా ఏదయినా ఉద్యోగంస పాద్దామని, అర్థాకలితో మాడిపోతూకూడ తిరిగింది. ఆఖరికి ఏమీ దొరకక ఆశ నిరాశ చేసుకుంది !

సుశీల : పాపం ఎంతకష్టం ! పాడు ప్రపంచం !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అటువంటివాళ్ళు మన దేశంలో చాలమంది ఉన్నారు. సుశీలగారూ! లేకపోతే మన ళ్ళల్లోకి, ఫ్యాక్టరీల్లోకి చౌకగా పనివాళ్లెలా దొరుకుతారు ?

సుశీల : చౌకగ కూలీలు దొరుకుతారని వాళ్ళనలాచూస్తూ వూరు కోవడం అన్యాయం కాదూ ?

ఇన్ స్పెక్టర్ : ఈవిధంగా మలమలమాడేవాళ్ళ బ్రతుకు ఎలా వుంటాయో, ఊహించుకోలేరు మీరు.

సుశీల : అవును, పాపం! ఆ తరువాత ఎలా బ్రతికిందండీ ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆఖరికి అదృష్టం ఫలించింది. ఒకరోజు "హిందూ" పత్రికలో ఇద్దరు పెద్దయింటి పిల్లలకు చదువు చెప్పడానికి ఒక టీచరు కావాలని ప్రకటన చూచి దరఖాస్తు పెట్టుకుంటే ఆపని కుదిరింది. కొనగల్లు జమీందారు గారిప్రకాశరావుగారింట్లో (ప్రశ్నార్థకంగా సుశీలవంక చూస్తాడు)

సుశీల : (సగడిగా) గౌరీప్రకాశరావుగారా ? మా శకుంతల ఇంట్లో అన్నమాట. అక్కడ పని దొరకడం అదృష్టమే. ఆయన చాల మంచివారు. (ఈ మాటలన్న తరువాత. ఏదో మన స్సుకు స్ఫురిస్తుంది. ఏదో పరధ్యానంగా ఆలోచిస్తూవుంటుంది)

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆమెకూడ మొదట అలాగే అనుకుంది. మనస్సుకు నచ్చినపని, ఇంట్లోనే తిండి, బట్ట దొరుకుతుంది. పిల్లల ఆట పాటలు చూస్తూవుంటే, తన పిల్లలే అన్నట్లు ఆనందంగా వుండేది. శ్రద్ధగా చదువుకునేవారట. ఇంటివారుగూడా గౌర వాదరాలతో చూస్తూవుండేవారట.

వాసు : ఐతే అక్కడే వుండిపోవలసింది.

ప్రసాద్ : అక్కడేం అఘాయిత్యం చేసిందో !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఎలాగోరెండు నెలలు గడిచాయి ఒకవిధంగా తనజీవితం స్థిరపడుతుందని సంతోషపడింది. అకస్మాత్తుగా ఒకనాడు గౌరీ ప్రకాశరావుగారు పిలిచి జీతంఇచ్చేసి, నీవిక్కడ పనిచేయ నక్కరలేదు, తక్షణం వెళ్ళిపో, అన్నారుట.

ప్రసాద్ : పిల్లల్ని సరిగాచూచు కోపడం లేదుగాబోలు !
ఇన్‌స్పెక్టర్ : పనిలో ఏమాత్రం లోపంలేదు...
మోహన్ : మరి ?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆమె గ్రహించినంత మట్టుకు ఆమెపై ఎవరో దొంగ నేరాలు మోపి వెళ్ళగొట్టారట.
సుశీల : ఆవిడెలా ఉంటుందండి ?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఇదిగో యీ ఫోటో చూడండి ! (లైటుదగ్గరకు నడుస్తాడు సుశీల ఆత్రుతగా దగ్గరకు వెళ్తుంది. ఫోటోను సూక్ష్మంగ చూస్తుంది, పోలికపడుతుంది. గద్గదకంఠంతో "ఆవిడే" అన్న మాటవిన బడుతుంది. విజృంభిస్తున్న దుఃఖంతో వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూ లోపలికి పారిపోతుంది.)
ప్రసాద్ : ఏం జరిగింది ?
మోహన్ : ఆఫోటో పోలిక పట్టిందికదూ ?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : అయివుంటుంది.
ప్రసాద్ : (కోపంతో ఉక్కిరిబిక్కిరవుతూ) చూడండేంచేశారో మీరు - బుద్ధిలేకుండ ?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : (నిర్లక్ష్యంగా నవ్వుతూ) నేనేం చెయ్యలేదే ?...... ఉన్నవిషయం చెప్పాను. ఉన్న ఫోటో చూపించాను.

ప్రసాద్ : మరెందుకలా ఏడుస్తుంది !
ఇన్‌స్పెక్టర్ : నాకేం తెలుసు. ఇప్పుడడిగి కనుక్కోవాలి.

ప్రసాద్ : (చిరచిరలాడుతూ) నేను వెళ్ళి కనుక్కొంటాను. మీరుండండి.
వాసు : నన్ను వెళ్ళమంటారా ?
ప్రసాద్ : వద్దు నేనే వెళ్తాను. (గుమ్మంవరకు గబగబా నడిచివెళ్లి వెనక్కి తిరిగి తీవ్రంగా చూస్తూ) ఇంతవరకు సంతోషంగా పార్టీ చేసుకుంటూంటే మధ్య మీరు దాపురించి ఏం చేశారో చూడండి. ధ్వంసంచేశారు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (దృఢంగా) మధ్యాహ్నం సావిత్రి మృత కళేబరం చూస్తూంటే నాకూ అలాగే అనిపించింది. ఆశాపూరితమైన ఆయువతి నిండు జీవితాన్ని ఇలా ఎవరో ఛిన్నాభిన్నం చేసి ధ్వంసం చేశారు. అని.

[ప్రసాద్ ప్రత్యుత్తరంగా ఎదో మాటయిన జవాబు చెప్పాలనుకున్నట్టు కనబడతాడు. కాని ఎందుచేతనో తగ్గిపోయి రిటాయన లోపలికి పోతాడు చిరచిరలాడుతూ. వాసు, మోహన్ దిగులుగా ఒకరి నొకరు చూచుకుంటారు.]

వాసు : ఒకసారి ఆ ఫోటో చూడవచ్చా రంగారావుగారూ ?

ఇన్‌స్పెక్టరు : సమయం వచ్చినప్పుడు చూడగలరు,

వాసు : ఇప్పుడు చూడకూడదూ ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీకిదివరకోసారి చెప్పాను. త్వరలోనే మీకా అవకాశం యిస్తాను.

వాసు : (ఉపేక్షగా) అక్కర్లేదు లెండి.

మోహన్ : (విసుగ్గా) అంతకంతకీ శృతిమించి రాగానపడుతోందే !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : నేనూ అదే అనుకుంటున్నాను.

మోహన్ : (కలవరంగా) క్షమించండి. తల నొప్పిగా వుంది. అనవసరంగా మీకడ్డంవుండడం ఎందుకూ ? లోపలికి పోతాను.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (అధికారపూర్వకంగా) మీరిక్కడే వుండడం మంచిది.

మోహన్ : ఏనెందుకు ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : శ్రమ తగ్గించుకున వారవుతారు. ఇప్పుడు బయటికి పోయినా మళ్లీ కొంచెంసేపట్లో తిరిగి రావలసివుంటుంది.

వాసు : (కోపంపట్టలేక) మీరు చాల అసందర్భంగా మాట్లాడుతున్నారు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీకలాగే అనిపిస్తుంది !

వాసు : రంగారావుగారూ ! మేము మర్యాదగా బతికే పెద్దమనుషులం కాని, దగుల్బాజీలు, ఘూనీకోరులం కామే !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఈ రెండు తరహాల మధ్య మీరనుకున్నంత స్పష్టమైన విభాగం కనపడదు. ఆభేదమేమిటో నన్ను నిర్ణయించమంటే ఆరెంటిమధ్య సరిహద్దు గీత ఎక్కడ గీయాలో తెలియక తికమక పడతాను!

మోహన్ : అదృష్టవశాత్తు ఆపని మీమీద వేయలేదు బ్రతికాం!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అదికాకపోయినా మరికొన్ని విషయాలు నామీద వదిలిపెట్టారు.

[సుశీల ప్రవేశం అంతవరకు ఏమీ వ్రాస్తున్న ఫైలు పైకి ___

సుశీల : (కుర్చీనానుకుని) మీకంతా తెలిసేటట్టుండా అలోచించారు కదూ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆవిడ డైరీ చదివిన తర్వాత ఏదో ఊహించాయుగా తెలిసింది అంతే!

సుశీల : వెంటనే ఆసంగతి నాన్నగారితో చెప్పాను. ఆయనేమీ అనలేదు. నిదానంగాఆలోచిస్తే నేనుచేసినది అన్యాయమే అనిపించింది చాలాబాధ పడ్డాను ఇప్పుడు మీరుగతాన్ని పైకిలాగి నన్నుమరింత కృంగదీస్తున్నారు...తరవాత ఆవిడ చాల యాతన పడిందేమో, పాపం!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అవ్వను తనజీవితంలో కాస్త స్థిరత్వం, సుఖం దొరికిన ఆఖరి ఉద్యోగం అదే, నిష్కారణంగ తనతప్పేమి లేకుండ ఆపని పోవడంతోనే మనసులో నిరాశ, సంఘంమీద రోత పుట్టింది. ఇకఅప్పటినుంచి స్థిరత్వం, మానమర్యాదలూ అనే భావాలకి స్వస్తిచెప్పి. జీవనోపాధి కోసంపూర్తిగా ఒకకొత్త దారి పట్టవలసి వచ్చింది.

సుశీల : (దుఃఖపూరితమయిన కంఠంతో) దీనంతకీ నేనే కారణాం కదూ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరొక్కరేకాదు ఇంకా ఉన్నారు. ఆవిడ తన జీవితంలో ఎన్నో విపరీతాలు జరిగాయి.

వాసు : ఆ సావిత్రికి యీామె ఏం అపకారం చేసిందండి ?
ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆకథచెప్పడం మీావంతు......
సుశీల : నేనా ? నామనస్సదోలా ఉంది.... నేను చెప్పలేను !
ఇన్‌స్పెక్టర్ : చెప్పితీరాలి... ఊ... కానివ్వండి !

సుశీల : ఆరోజుల్లో ఒకసారి శకుంతల ఇంటికి మద్రాసు వెళ్లాను. అక్కడ సావిత్రి కనిపించింది. చక్కని మనిషి. ఆ ఇద్దరు పిల్లలూ ఆమెను ఒక్కక్షణం విడిచి ఉండేవారు కారు. కాని ఆ ఇంటివాతావరణం మాత్రం పూర్తిగా మారిపోయినట్టని పించింది. ఇంకా ఉపేక్షిస్తే పరిస్థితులు విషమిస్తాయేమోనని పించింది.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఏం ? ఎందుకని ? కారణం ?
సుశీల : కొన్నివిషయాలు చూచానక్కడ.
ఇన్‌స్పెక్టరు : ఏవి ? విపులంగా చెప్పండి !
సుశీల : మాశకుంతల కొత్తకాపరం రోజులవి. ఒకనాడు శకుంతల భర్త రమేష్ ఆఫీసునుంచి వచ్చి ఇంట్లోకి వెళ్ళకుండానే, తోటలో పిల్లలతో ఆడుకుంటున్న సావిత్రితో మాట్లాడుతూ ఉండిపోయాడు. ఆయన మాటలు వింటూ వుంటే కొంత అనుమానం కలిగింది నాకు....
ఇన్‌స్పెక్టర్ : అది ఆమెతప్పా ?
సుశీల : (వ్యథతో) కాదు ! అదే నేను మొదట గ్రహించి వుంటే ఇంత ప్రమాదం జరిగేది కాదు. (వాసు తన వంక చూస్తూ వుండడం చూసి) చాల్లే వాసు, ఏమిటలా నిష్ఠూరంగా చూస్తావు, నేనేదో అన్యాయం చేసినట్టు...

వాసు : (తుళ్ళిపడి) నేనలాగన్నానా ? నీవేదో చెపుతూంటే వింటున్నాను. అంతే !
ఇన్‌స్పెక్టర్ : అవన్నీ మీాలోమీారుతరువాత సర్దుకోవచ్చులెండి !... తరువాత ఏం జరిగింది ?

సుశీల : రమేష్ ఆవిడతో ఎప్పుడూ మాట్లాడుతూ వుండడం, ఏదో ఆప్యాయతగా చూస్తూవుండడం నేనుకనిపెడుతూ నేవున్నాను. నేనెప్పుడు మద్రాసువెళ్ళినా ఆయన నన్నెంతో అభిమానంతో చూచేవాడు. ఒక్క ఘడియ వూరికే వుండనిచ్చేవాడుకాదు. కులాసాగా కబుర్లు, కథలూ చెప్తూవుండేవాడు ఎంతో సరదాగా వుండేది.

వాసు : రమేష్ ఎప్పుడుకనపడినా నీకబుర్లే చెవుతూవుంటాడు, సుశీ.

సుశీల : అటువంటి ఆయన ఒక్కసారిగ మారిపోయాడు. నేను వచ్చానని ఉత్సాహం, సరదా ఏమాత్రం కనపడలేదు... ఆరోజు వాళ్లు తోటలోవుండి మాట్లాడుతూంటే నేను మేడ కిటికీలోంచి అంతా చూచాను. ఆయనెంతో వినయంగా సున్నితంగా మాట్లాడుతున్నాడు. ఆవిడెప్పుడూ కళ్ళల్లోకి చూస్తూ మాట్లాడేది. తనవంటిదానికుండవలసిన నమ్రత, బిడియం, ఎక్కడా ఏమీలేదు! అంతతో ఆగక తోటంతా ఘల్లుమంటూ ఇద్దరూ ఒకటేనవ్వు...నాకే సిగ్గేసింది. పనిమనిషితో అంత చనువుగా ఉండటం సిగ్గుచేటు కదూ? ఆవిడాయింట్లోవుంటే మాకుంతల కొత్తకాపురం మంటగలసి పోతుందనిపించింది. వెంటనేవెళ్ళి వాళ్ళనాన్నగారికిదంతా చెప్పేను ఆ వుద్యోగంలో పాపంయేమన్నానో గాని, ఆమర్నాడే ఆవిడవెళ్ళి పోయింది. (దుఃఖంతో కుములుతూ ఉంటుంది)

ఇన్స్పెక్టర్ : అనాగరికులకు రావలసిన అలాంటి అనుమానం, అనూయమీకెలా కలిగాయండి! పట్టరాని మీ ఈర్ష్యఅలా చేసింది!

సుశీల : (మెల్లగా, స్థిమితపడుతూ) అవును.

ఇన్స్పెక్టర్ : మీశక్తిని, హోదాను వినియోగించి ఒకనిర్దోషిని అన్యాయంగా శిక్షించారు.

సుశీల : తరువాత చెప్పాడు రమేష్ ఆవిడ చాలయోగ్యురాలని బాగా చదువుకున్నది, సంస్కారం కలదని (ఇంకా దుఃఖపడుతూ ఉంటుంది.)

మోహన్ : ఎందుకీ విచారంయిప్పుడు అంతాఅయిపోయినతర్వాత !

సుశీల : నీకు తెలియదు మోహన్, నేననుభవించే బాధ. ఇక నాజన్మలో ఎప్పుడూ ఆనందపడను. నేనంటేఎంతో అభిమానంగా చూపిస్తున్న రమేష్ యిప్పుడునాతో సరిగామాట్లాడనయినా మాట్లాడడు. యిప్పుడు శకుంతల ఇంటికివెళ్తే అంతా వెలవెల పోతూవుంటుంది వాళ్ళకి నేనేం కీడుచేశాను చెప్పు. నన్ను దోషిగాకట్టారు ! అన్యాయంకదూ ?

ఇన్స్పెక్టర్ : సావిత్రి కళేబరం వంక చూస్తుంటే నాకూ అలాగే అనిపించింది. ఆమె కెందుకంత అన్యాయం జరగాలి? అంత యవ్వనంలో ఉన్నదాన్ని, అంత చదువు, సంస్కారంగల దాన్ని లోకం ఎందుకు మృత్యుముఖంలోకి తోసేసింది? దీని కంతకీ కారణం ఏమిటో తెలుసుకోవాలనే ఇక్కడికి కొచ్చాను.... మీ నాన్నగారు టీచరు పనిలోంచి తీసేశారు. మీరు మీ అనుమానాలు, ఈర్ష్యలవల్ల ఇంకో వుద్యోగంలోంచి బైటికి గెంటించారు. ఏ దెలాగున్నా బ్రతుకు తెరువు చూచుకోవాలిగదా! ఈసారి తన పేరు ప్రేమలత అని మార్చుకుని...

వాసు : (తుళ్ళిపడి) ఏమన్నారూ ?

ఇన్స్పెక్టర్ : ప్రేమలత......

[వాసు తన కలవరంలోంచి బయట పడడానికి ప్రయత్నిస్తూ లేచి టేబిల్ దగ్గరకు వెళ్ళి, ఒక పుస్తకం తీసి, చదవాలని కాగితాలు తిరగేసి మళ్ళీ పెట్టేస్తాడు. ఇన్స్పెక్టరు, సుశీల ఇది గమనిస్తారు.]

ఇన్స్పెక్టర్ : (సుశీలతో) మీ నాన్నగారేరీ ?

సుశీల : లోపలే వుంటారు.

ఇన్స్పెక్టర్ : బయటికి వస్తారా? నేనే లోపలికి వెళ్ళనా ?

వాసు : ఇప్పుడే వస్తారు. వుండండి !

ఇన్స్పెక్టర్ : అక్కరలేదు... నేనే లోపలికి వెళ్తాను. (సుశీలతో) ఏమండీ !

సుశీల : (తడబడుతూ) మోహన్ !

[మోహన్ లేచి వెళ్తాడు. ఇన్స్పెక్టరు సుశీలవంక, తరువాత వాసువంక వింతగా చూచి, మోహన్‌ని అనుసరిస్తాడు]

సుశీల : ఏం వాసూ !

వాసు : (ఆప్యాయంగా దగ్గరకువస్తూ) ఏం ?

సుశీల : నీకెలా తెలుసు సావిత్రి ?

వాసు : నాకు తెలియదే !

సుశీల : సావిత్రిగాకపోతే ప్రేమలా? ఇద్దరూ ఒకరేగా ?

వాసు : ఎవరయినా నాకెందుకు తెలియాలి. ఏమో ! ఆమె ఎవరో !

సుశీల : నా దగ్గరకూడా నటించకు ! ఎందుకుదాస్తావు, చెప్పేయి ! ఆ పేరు వినగానే వుచ్చుకాకులదొంగలా బయటపడిపోయావు.

వాసు : సరే ! తెలుసు నేఅనుకో, ఇప్పుడేం ?

సుశీల : అలా అంటే తీరిపోతుందనుకున్నావా ?

వాసు : (ఎలాగయినా మరిపించాలని దగ్గరకొచ్చి ప్రియంగా) అది కాదు, సుశీ !...

సుశీల : (విదిలించుకొని) అదంతా అనవసరం. నీకామె తెలియడమే గాక, చాలా పరిచయంకూడావుంది. లేకపోతే అలా అపరాధి లాగ ప్రవర్తించవు ! ఇప్పుడయినా చెప్పు. ఆమెకు నీకు సంబంధమేమిటి ? (వాసు జవాబు చెప్పడు) శకుంతల ఇంట్లో నుంచివెళ్ళిపోయి, తనకొత్తజీవితం మొదలుపెట్టినతర్వాతేనా? గత వేసవిలో నీ కేదో రాచకార్యాలుండి నన్ను తప్పించుకు తిరిగావో నాకు తెలుసు (వాసు జవాబుచెప్పడు) అవును నేనామాత్రం గ్రహించలేనంటావా ?

వాసు : క్షమించు సుశీ ! జరిగిందేదో జరిగిపోయింది ఇక అదిమరిచిపో ఆతరవాత నేనామెను చూడనేలేదు...ఏమయినాసరే, యీ కేసుతో నాకేమీ సంబంధంలేదు !

సుశీల : నేనూ మొదటఅలాగే అనుకున్నాను.

వాసు : అవును. నీకుకూడా సంబంధంలేదు (భయంతో) అయినా ఇదిమాత్రం ఇన్‌స్పెక్టరుతో చెప్పకేం ?

సుశీల : (కోపంతో) ఏది ! మీయిద్దరి సంబంధాన్ని గురించేనా ?

వాసు : అవును ఆయనకు తెలియకూడదు. చాలాప్రమాదం !

సుశీల : (గట్టిగా వికృతంగానవ్వుతూ) ఆయనకిప్పుడే ఇదంతా తెలుసు మనం ఆయనకేమీ చెప్పనక్కరలేదు. మనందరిపాపాలు కడిగి పెట్టడానికే వచ్చాడు !

[తలుపుమెల్లగా తెరుచుకుంటుంది. నిశ్శబ్దం. ఇన్‌స్పెక్టర్ ప్రవేశించి గుమ్మంవద్దనిలబడుతాడు నిదానంగా వాళ్ళనుపరీక్షిస్తూ, వాళ్ళగుండెల్లోదేని కొరకో గాలించి వెతుకుతున్నట్టు చూస్తాడు]

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (ముందుకు నడిచివస్తూ అధికారపూర్వకంగా) ఏం ఏమంటారు......నిజంబయట పెట్టండి !

[తెర]

*

రెండోదృశ్యం

[అంతా ఒకటోదృశ్యంలోలాగే ఉంటుంది. ఇన్‌స్పెక్టర్ గుమ్మంవద్ద కొంచెంసేపు నిలబడి తరువాత ముందుకు నడిచి వస్తాడు]

ఇన్‌స్పెక్టరు : ఏం తేల్చుకున్నారు ఆఖరికి ?

సుశీల : (దిగులుగా, వాసుతో) చూచావా ? నేనుచెప్ప లేదూ ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : చెప్పే దేమిటి ! ఏమిటి చెప్పడం ?

వాసు ; (చప్పున అందుకొని) ఇన్‌స్పెక్టరుగారూ ! దయచేసి యీామె నిక ప్రయాస పెట్టకండి చాలబడలికగ ఉన్నట్టుంది.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : నిజంగా బడలికవుంటే మీారిక్కడ వుండనవుసరంలేదు మీావద్ద తెలుసుకో వలసిన విషయాలుగూడ ఇంకేమీా లేవు.

సుశీల : కాని మీావిచారణ ఇంతటితో అయిపోలేదు కదూ ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : లేదు.

సుశీల : (వాసుతో) చూచావా ! (ఇన్‌స్పెక్టర్‌తో) అయితే నేనిక్కడే వుంటాను.

వాసు : (ఆదుర్దాతో) నువ్విక్కడెందుకు సుసీ ! ఉన్నకొద్దీ మనో వ్యధమరీ ఎక్కువవడంతప్ప! మగవాళ్ళం మేమేదోలాగ పడ తాంలే యీాపాట్లు. నా మాటవిని నువ్వులోపలకు వెళ్ళు !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అంటే స్త్రీలనుమాత్రం ఇలాంటి చికాకులనుంచి కాపాడాలంటారు ! అంతేనా ?

వాసు : సాధ్యమయినంత వరకు—స్త్రీని అబల అని ఫూరికేఅన్నారా పెద్దలు. సున్నితమయిన మనస్సులు చూడండి !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అంత సున్నితమయిన మనసుల్ని కష్టాలనుంచి కాపాడే దాతలు లేక, ఎందరు స్త్రీలు సంఘానికి బలిఅయిపోతున్నారో తెలుసా మీాకు ?

వాసు : (చికాకుగా) మళ్ళీ మీాకథ మొదలెట్టారూ ?

సుశీల : ఇలాంటప్పుడు శ్రీరంగనీతులు చెపితే ఏమవుతుంది !

వాసు : అదికాదు సుశీ! నేనేమన్నాను చెప్పు! లేనిపోని చికాకు నీకెందుకూ అనేగా...

సుశీల : ఇంతకంటె ఏం బయటపడుతుందిలెండి ... బహుశా అన్నీ తెలుసుకుంటే మనస్సు కొంత స్థిమితపడుతుందేమో ?

వాసు : (ఏదో అంతరార్థం గ్రహించినట్లు) ఓహో, అలాగేం ?

సుశీల : ఏమిటలాగేం, అని దీర్ఘం ?

వాసు : (వెటకారంగా) [illegible] ఇవరకు నీవనుభవించావుకనుకా, యిక నే నా బాధపడితే చూడాలని, చూచి సంతోషించాలని ?

సుశీల : నన్ను గురించి యిదా నీ అభిప్రాయం ! సమయం మించి పోకుండానే గ్రహించాను. సంతోషించాను !

వాసు : (కలవరపడుతూ) అదికాదు సుశీ, నేనేమన్నాను చెప్పు !

సుశీల : అనవలసినదంతా అనేశావు ! నామీదనీకేమాత్రం గౌరవం, అభిమానంవుంటే [illegible] అంటావా ? శకుంతల ఇంట్లోనుంచి ఆమెనలా వెళ్ళగొట్టానుకనుక, నేను అల్పత్వం, ఈర్ష్యతో కుళ్లిపోయే మనిషినని నీ ఉద్దేశ్యం !

వాసు : (ఆందోళనతో) నేనలా అన్నానండీ ? అలా అంటే పొరపాటే ! క్షమించు !

సుశీల : ఎందుకూ, నామీద ఆమాత్రం నమ్మకం నీకు లేనప్పుడు... సరిగ్గా ఇలాంటి సమయంలో !

ఇన్స్పెక్టర్ : (గంభీరంగా) సుశీలగారూ, మీరు కొంచెం ఆగండి. (వాసుతో) సుశీలగారు యి[illegible]డెందుకు వుంటానంటున్నారో నేనుచెప్తాను వినండి. ఈరోజు మధ్యాహ్నం నిండుజవ్వనంలో ఉన్న ఒక స్త్రీ జీవితంమీద రోతపుట్టి నిరాశతో గుండె చీల్చుకుని, అతి నికృష్టంగ ఆత్మహత్య చేసుకుంది :

సుశీల : (దుఃఖభారంతో) ఇంకొద్దు ! నేనిక భరించలేను. ఇప్పటికే ఆవిడ శోక భూతంలా నన్ను వెంటాడుతోంది !

ఇన్స్పెక్టరు : (ఆమాటలు విన్పించుకోకుండా) ఆమెకు తనెంత అన్యాయం చేసిందో ఇప్పుడు గ్రహించారు. కాని యీమె

యిప్పుడే వెళ్లిపోతే, తర్వాత విషయాలు తెల్సుకోకపోతే, సావిత్రిని తనే చేతులార చంపివేశానని తన జీవితమంతా బాధతో కుమిలి పోవచ్చు.....

సుశీల : (విషాదంగా) అవును ఆమె చావుకు నేనే కారణం.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ప్రేమికులు తమ కష్టసుఖాల్ని పంచుకుంటారు కాని అప్పుడప్పుడు తమ పాపాలు కూడా సమంగా పంచుకోవలసి వస్తుంది, (చిరునవ్వుతో) కదూ !

[వాసు జవాబివ్వడు]

సుశీల : (ఆందోళనతో) అవును... నిజం... కాని...

[పద్మావతి ప్రవేశం. [illegible] వాతావరణం గ్రహించకుండా, హాయిగా [illegible] వస్తుంది.]

పద్మ : నమస్కారం, ఇన్‌స్పెక్టరుగారూ !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : నమస్కారమండీ !

పద్మ : మీరెందుకొచ్చారో పనివారు చెప్పారు — కాని, వారు చాలఆందోళన పడుతున్నారు ! ఎవరో చచ్చినదాన్ని గురించి మమ్మల్నడిగితే ఏం ప్రయోజనం చెప్పండి.

సుశీల : అదిగో ! ఆమాట అనకు పద్మా !

పద్మ : (ఆశ్చర్యంగా) ఏమిటి సుశీలా, అది ?

సుశీల : చెబితే నీకు బోధపడదు !

పద్మ : [illegible] ?

సుశీల : ఆమెకి మనకీ చాల సంబంధం వున్నట్లు ఇంతవరకూ రుజువు చేశారీయన. ఇప్పుడు నీవు వచ్చి ఏం ప్రయోజనమంటే ఎలా కుదురుతుంది !

పద్మ : నీ వనే దానితో నా సంబంధం కావడం ...

సుశీల : మేమంతా మొదట యిలాగే ధైర్యంగా మూకేం పట్టనట్టు ప్రారంభించాము. కాని యీయన విచారణ మొదలుపెట్టేరు-దానితో మాగుండెల్లో చీకట్లు కమ్మాయి.

పద్మ : ఏమిటి? అమ్మాయి యింతలోనే ఇలా మారిపోయింది!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అవును. లేత మనస్సులు సులభంగా చలిస్తాయని మా కనుభవమే!

పద్మ : ఇలా అలసిపోయినట్టున్నావేం, సుశీ! ఇక ఈపాడు కేసు మరిచిపో! లోపలికెళ్లి కొంచెంసేపు పడుకోఅమ్మా!

సుశీల : నేను వెళ్ళలేనమ్మా! ఆవిడెందుకు చచ్చిపోయిందో తెలుసుకుంటేనేగాని నాకు మనశ్శాంతి ఉండదు!

పద్మ : వట్టి అనవసర విచారాలు! వెళ్ళుతల్లి! నామాటవినవే!

సుశీల : కాదు నేను పనితీరాలి... నేను వెళ్ళను!

పద్మ : అమ్మ-మాట కాదనకు! ఆవిడెందుకు చచ్చిందో ఇక్కడ మనకెలా తెలుస్తుందే? ఎంతమంది చావడంలేదు, ఎంతమంది ఉరిపోసుకోవడంలేదు! (సుశీలను లోపలికి పంపాలని భుజం మీద చెయ్యి వేస్తుంది) అసలదెటువంటి మనిషో ఏమో!

సుశీల : (ఏదో ఉపద్రవం జరిగిపోతున్నట్లు) అదిగో! అమ్మా! నామాటవిను అలాఅనకు, బాగుండదు! (వెళ్ళకుండా తిరిగి యథాస్థానానికి వస్తుంది.)

పద్మ : బాగుండక పోవడమేమిటి? నాకేమి బోధ పడటంలేదు. ఇన్‌స్పెక్టరుగారూ! ఏమిటండీ! దీనిఅర్థమేమిటో తెలుసునా?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఓ, క్షుణ్ణంగా!

పద్మ : ఏమన్నారూ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : నాకుబాగా అర్థమయిందన్నాను.

పద్మ : (కోపంగా) ఈకేసు విషయంలో మీరుచేస్తున్న విచారణ చాల విపరీతంగా అసంబద్ధంగావుంది! విచారణ చేస్తే ఎక్కడవసరమో అక్కడే కానివ్వండి! మా ఇంట్లో ప్రవేశించి మమ్మల్నందర్నీ రచ్చకీడుస్తారేం! మాహోదా, ప్రతిష్ఠమీకు

తెలియక పోవచ్చు. మావారు మూడుసంవత్సరాలు జిల్లాబోర్డు ప్రెశిడెంటు చేశారు. ఈజిల్లాలోనేకాదు, ఈరాష్ట్రంలో ఎక్కడడిగినా మీకు తెలిసేది!

వాసు : ఇన్స్పెక్టరుగారికివన్నీ తెలుసునండీ!

ఇన్స్పెక్టర్ : (నిర్లక్ష్యంగా) ప్రసాద్ గారేరి?

పద్మ : ఇప్పుడే వస్తారు. మోహన్ దగ్గర కూర్చున్నారు. ఎంచేతో గాని యిందాకటి నుంచి గాభరాగా ఉన్నాడు... మీవల్ల మోహన్‌కు కూడా జబ్బు పట్టుకుంది.

ఇన్ స్పెక్టర్ : నావల్ల జబ్బులేవీ పట్టుకోవు... (నవ్వుతూ) అసలు కారణం ఏమిటండీ?

పద్మ : మావారు ఏదో స్పెషల్ పర్చేజ్ చేయించారు లెండి, అది బాగుందని ఎక్కువ తాగేశాడు. వికారం చేసి వుంటుంది.

ఇన్ స్పెక్టర్ : ఆమాత్రానికేనా!

సుశీల : ఆఁ! ఏమోలెండి యీమధ్య మోహన్ కొంత అయోమయంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడు.

పద్మ : (సుశీలతో) అదంతా ఇప్పుడెందుకు?

[ప్రసాద్ ఎదుటి గుమ్మంద్వారా ప్రవేశం]

ప్రసాద్ : (విసుక్కుంటూ) వాణ్ని వెళ్ళి పడుకోమంటే ఎంత చెప్పినా వినడు. (ఇన్ స్పెక్టరుతో) తనతో మాట్లాడవలసిన అవసరం ఉంటుందన్నారట?

ఇన్ స్పెక్టర్ : అవును.

ప్రసాద్ : ఎందుకు?

ఇన్ స్పెక్టర్ : ఎందుకయినాఅవసర ముండొచ్చు.

ప్రసాద్ : అవసరముంటే వెంటనేపిలిచి అడగనేగో కానివ్వండి. తర వాతనయినా స్థిమితపడతాడేమో!

ఇన్ స్పెక్టర్ : ఇప్పుడుకాదు, ఇంకా కొంతవ్యవధివుంది!

ప్రసాద్ : (కోపంపట్టలేక) ఇన్ స్పెక్టరుగారూ! మీకిదివరకేచెప్పాను

మీకా తీరణిగాని, మా విచారణ పద్ధతిగాని మాకే మాత్రం నచ్చటం లేదు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఇది నాఉద్యోగధర్మం మీకిష్టం లేకపోయినా, నా డ్యూటీ నేను చేయకతప్పదు.

సుశీల : (నిరాశగా) ఇంతవరకు జరిగిందంతా మనకిష్టముంటే జరిగిందా ?

ప్రసాద్ : (పెద్దగా) సుసీ ! నీవుకొంచెంసేపు నోరుమూసుకునికూర్చో లేవూ ?

పద్మ : ఏమో పోయి పడుకోమంటే కదలదు ! (ఒకసారి కోపం విసుగుతో ఇన్‌స్పెక్టరు వంకకుతిరిగి) అయితే మీ రింకా ఏం తెలుసుకోవాలో త్వరగా చెప్పండి......

[అందరునిశ్శబ్దంగా, భయంతో ఎదురు చూస్తారు]

ఇన్‌స్పెక్టర్ : గతవేసవిలో సావిత్రి, గారి ప్రకాశరావుగారిల్లు విడిచి పెట్టినప్పటినుంచి, తనపేరు ప్రేమలతఅనిమార్చుకుంది. దానితో తనజీవితంగూడ పూర్తిగామారిపోయింది. (వాసువంకతిరిగి) వాసుదేవరావుగారూ ! మీరామెనెప్పటినుంచి ఎరుగుదురు ?

[శివరామప్రసాద్, పద్మావతి "ఏమిటీ" అంటారు ఆశ్చర్యంగా]

వాసు : నాకు తెలుసునని మీకెలా తెలుసు ?

సుశీల : వానూ ఇక లాభంలేదు, అనవసర కాలయాపన తప్ప...

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ప్రేమలత పేరువినగానే బయటపడిపోయారు. మీకామె బాగా పరిచయం ! చెప్పండి !

సుశీల : నేనూ గసిపెట్టేను.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరామెనెప్పుడు, ఎక్కడ చూశారు ?

వాసు : (తప్పదాయె, వద్దా అనుకుని, ఆఖరికి అయిష్టంగా) మొదటి సారి గత మార్చిలో గాబోలు చూచాను. పేయిటీ కార్నివాలులో - ఒకసారి మద్రాసులో జరిగిందే - అది !

సుశీల : కాకపోతే నగ్నవగంలో జరిగిందని ఇక్కడెవరూ అనుకో లేదులెండి!

వాసు : థ్యాంక్స్, నిష్పక్షంగా చాలా సహాయపడతావని నాకు తెలుసు!... (సాకతేస్తూ) సుశీ! నీపాత్ర నిర్వహణ అయిపోయింది. ఇకముందు రాబోయే విషయాలు నెలాగా అసహ్యించుకుంటావు. ఎందుకిక్కడ కూర్చోవడం - చెప్పు! నామాట విని లోపలికిపో!...

సుశీల : ఏంచేసుకున్నా సరే, ఇది పూర్తయ్యేవరకూ ఇక్కడినుండి కదలను.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆఁ! వాసు దేవరావుగారూ? ఆతరువాత? చెప్పాలి!

వాసు ; ఒకరోజు ఏవోపనులతో మనసు చికాకుగావుంటే విశ్రాంతి, వినోదం రెండుదొరుకుతాయిగదా అని ఆసెయిటీ కార్నివాలుకి వెళ్ళాను. అక్కడికి చేరుకునేసరికి రాత్రిమించిపోయింది. అన్నీ మూసేస్తున్నారు. ఒక నాచ్‌పార్టీమాత్రం ఇంకా జరుగుతూవుంది. అక్కడికి వెళ్లాను...

ప్రసాద్ : కాని యీవిషయాలన్నీ యిప్పుడిక్కడెందుకు చర్చించడం? అదీగాక... (పద్మనుచూచి, సుశీలవంక సైగచేస్తాడు.)

పద్మ : సుశీ, నీవు లోపలికి వెళ్లు.

సుశీల : నేను వెళ్ళనమ్మా! మీరందరు వింటున్నప్పుడు, నేనేనా ఏం తెలుసుకోగూడనిది?

వాసు : (ప్రాధేయపడుతూ) సుశీ! నామాటవిని లోపలికిపో!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆతరవాత ఏం జరిగిందండీ?

వాసు : నాకక్కడవుండడం అంత యిష్టంలేదు. మొఖంనిండా రంగులు పూసుకొని దిష్టిబొమ్మల్లా తిరిగేవాళ్ళను చూస్తే నాకు పరమ అసహ్యం. కాని వాళ్ళ మధ్యనే ఒక చక్కటి అమ్మాయుంది. అక్క డుండవలసిన వ్యక్తి కాదు...! ఆమెలో కృత్రిమ

మేమీ లేదు. గుండ్రని ముఖం, వాలుకళ్లు, ఎర్రని పెదవులు, సన్నటి నడుము... (ఆపేస్తాడు— ఉపద్రవంగా) ఓ, గాడ్ !

ఇన్‌స్పెక్టరు : ఏం ? ఏం జరిగింది ?

వాసు : (తత్తరపడుతూ) క్షమించండి, ఏమీ లేదు. హఠాత్తుగా నాగుండెల్లో పొడిచినట్లయింది... ఆ అందం అంతా బూడిద పాలయింది, పాపం !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (కుతూహలంగా) అవును, ఏసిడ్‌లో కరిగిపోయింది ?

సుశీల : (ప్రసాద్ నుద్దేశించి ఆక్షేపణగా) మనిద్దరం కలిసి చంపేశాము !

పద్మ : సుశీ, పిచ్చిగా వాగకు !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఊఁ ! ఆ తరవాత ?

వాసు : చుట్టూ అందరూ దొరికినవాళ్ళతో తందనాలాడుతూ వుంటే యీ అమ్మాయిమాత్రం ఏదో ఆలోచిస్తూ ఓమూలకూర్చుంది. ఇంతలోనే మనరమణయ్యశాస్త్రి, తప్పతాగి పళ్ళికిలించుకుంటూవచ్చి, ఆపిల్లప్రక్కకూలపడి ఏవో అపభ్రంశాలు మాటలాడడం మొదలు పెట్టేడు.

పద్మ : మన ఆనరరీ మేజస్ట్రేటు—రమణయ్యశాస్త్రి కాదు కదా కొంపతీసి !

వాసు : ఆయనే ! ఆయనంత వ్యభిచారిని కాని తాగుబోతుని కాని నేనెక్కడా చూడలేదు.

పద్మ : (విసుగుపడ్డట్టు) మన రమణయ్య శాస్త్రి ?

సుశీల : మీకు వింతేమోకాని, పట్టణంలో అందరికీ కాస్తోకూస్తో తెలుసు ఆపెద్దమనిషిని గురించి ! నాకు తెలిసిన ఒకమ్మాయి ఏదో సర్టిఫికేట్ మీద సంతకం పెట్టించుకోవలసివచ్చి వాళ్ళింటికి వెళ్ళింది...పాపం, ఎంతో కష్టం మీద పెనుగులాడి చిరిగిపోయిన జాకెట్టుతో బయటపడింది !

పద్మ : (వారిస్తూ) సుశీలా !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (వాసుతో) ఆ తరవాతండీ ?

వాసు : నేనావిడవంక చూస్తూంటే, అతిదీనంగా, నన్ను రక్షించండి అంటూ చూచింది పాపం ! నాకుచాలా జాలివేసింది. ఆయన దగ్గరికెళ్ళి బాంకొక టెలిఫోన్ కాల్ వచ్చింది. మేనేజర్ ఆఫీసు కెళ్ళండి అని చెప్పి పంపించేసి, మేమిద్దరం బయటపడ్డాం !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అక్కడి నుంచెక్కడి కెళ్ళారు ? నిజం చెప్పండి !

వాసు : నిజమే చెపుతున్నాను. మెజస్టిక్ హోటలుకు వెళ్ళి ఏదో తిన్నాము. కొంతసేపు అవీ ఇవీ మాట్లాడేము. మనసువిప్పి మాట్లాడాలని ఆశ పాపం ! భావపూరితమయిన మనిషి ! ఆశాస్త్రి వెధవ చేసిన చేష్టలకి చాలా బెదిరింది పాపం !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : తన గురించేమయినా చెప్పిందా ?

వాసు : నే నెంతో అడగ్గా అడగ్గా చెప్పింది. కాని ఏం లాభం? అంతా, ప్రయత్నపూర్వకంగ అస్పష్టంగ చెప్పేది. ఏవిషయం ఇదమిత్థమని తేల్చేదికాదు. ఎన్ని చెప్పినా తాను ప్రేమలతగానే మాట్లాడేది, కాని, సావిత్రి అన్న పేరు తన నోటంట ఒక్కసారయినా రాలేదు. అసలా పేరు వినడం నాకిదే మొదటిసారి.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆతరవాత ఆమెను మీ దగ్గరే వుంచుకున్నారుకదూ ?

పద్మ : ఏమిటీ !

సుశీల : (కటువుగా) యింతవరకు విన్న తరవాత యిక యిందులో వింతేముంది ?

వాసు : ఆవిడ కొక పమ్మిడీ అయినా వేసుకొచ్చే అవకాశం లేదనీ, తలదాచుకొనే నీడకూడా లేదని తేలింది. ఆ రోజుల్లోనే నా స్నేహితు డొకడు ఇంగ్లండు వెళుతుంటే, తిరిగి వచ్చే వరకు వుండ వచ్చునని అతని గది తాళం తీసుకున్నాను.... అక్కడ వుండవలసిందని ఎంతో పట్టుబడితే ఆఖరికి ఒప్పుకుంది. చేతి ఖర్చుకు కొంతడబ్బుకూడా యిచ్చానుసుమండీ ! (ఇన్‌స్పెక్టర్‌ను ఉద్దేశించి) కాని, ఆమెను మొదట నే నేఉద్దేశంతో తీసుకు వచ్చానో మీరు గ్రహించాలి. నీచమయిన ఆ కార్నివాలు జీవితంనుంచి ఎలాగయినా ఆమెను రక్షించడం నాధర్మం

అనుకున్నాను. ఆ ఉపకారానికి నేనేమీ బదులుకూడా అర్పించలేము.

ఇన్‌స్పెక్టర్: ఓహో, అలాగా!

సుశీల: అవును కాని, ఆ సంగతి ఆయనతో చెపుతావేం? నేనిక్కడ లేనూ?

వాసు: నిజమే సుశీ, క్షమించు. అదేమిటోగాని ఇవాళ...

సుశీల: (తెంపుచేసి) అవును. అదేమిటోగాని, ఇవాళమాత్రం మీరాయన గుప్పిట్లో చిక్కుకుపోయినట్లున్నారు!

ఇన్‌స్పెక్టర్: ఏలాగయితేనేం — [illegible] కొన్నాళ్లు గడిపేరు! అవునా?

వాసు: అవును. [illegible] నేను చేసిన మేలుకి తనకు [illegible], [illegible] మనసు చాల బాధపడేవనుకుంటాను...

ఇన్‌స్పెక్టర్: కాదు సుశీ! అక్కర్లేదు! [illegible] వుంది. ఇంకే విధంగా కృతజ్ఞత చూపగలదు పాపం! ... మీరామెను ప్రేమించారా?

సుశీల: సరిగ్గా నేను అదే అడగాలనుకుంటున్నాను.

ప్రసాద్: (కోపంగా) అంతకంతకు శృతిమించుతోంది!

ఇన్‌స్పెక్టర్: (చురుగ్గా [illegible]) శృతిమించడానికేముంది? ఈనాటకానికి నాందిపాడింది మీరుకాదూ!

ప్రసాద్: నాపరిస్థితిలో ఎవరున్నాసరే అలాగేచేసి వుండేవారు. ఇందులో నా బాధ్యతేముంది! కానియిప్పుడు నాఅమ్మాయిని కూడ ఈకేసులోకి లాగడం [illegible] ?.. యిది [illegible]!

ఇన్‌స్పెక్టర్: (వ్యంగ్యంగా) ఏం? ఎందుకని? [illegible] అమ్మాయి [illegible]

సుశీల : నేనింకా చిన్నపిల్లనుగాదు నాన్నగారూ, నాకీవిషయం తెలుసుకోడానికి హక్కుంది. (వాసుతో) నీవామెను ప్రేమించావా ? నిజంచెప్పు !

వాసు : ఆవిడ చూపించినంత మమత నాకు విడ ఏముండేదిగాదు. ఎంచేతోగాని...

సుశీల : (ద్వేషంతో) ఆబ్బే ఎందుకుంటుంది ? ఆవిడదృష్టిలో మీరు సప్తసముద్రాలు దాటివచ్చిన రాజకుమారులు...మీదంతా ఎంతో దివ్యంగ వుండేదికదూ ?

వాసు : (తెప్పరిల్లి) అవును అయితే ఏముంటావు మగవాడయిన తర్వాత ఎప్పుడో ఒకసారి అటువంటిది జరగటం ఏమంత పెద్ద విశేషంగాదులే ?

సుశీల : (తృప్తిగా నవ్వుతూ) ఈరోజంతటికీ ఒక్కసారి నిర్భయంగా సత్యం పలికావు. సంతోషించాను...ఇంతకీ ప్రతిరోజు వెళ్ళే వాడివా దానిదగ్గరకి ?

వాసు : ఆరోజుల్లో నాకు నిజంగా చాలా పనివుండేది, సుశీ ! నీవు చెపితే వినవు !

పద్మ : (విసుగ్గా) చాల్లెండి ! యీచీడ కథ ! ఇంతకంటె వివరాలు అనవసరం.

సుశీల : నాకవసరం! యింతకీ వివరాలేమీ తేలలేదే?

వాసు : ఇంత కంటె నేనేంచెప్పగలను !

ఇన్ స్పెక్టర్ : (అందుకొని) ఈవ్యవహారం ఆఖరికి ఎలాముగిసింది ?

వాసు : (తప్పనిసరియై) కొన్నాళ్ళతర్వాత ఏదోపనిమీద బొంబాయి వెళ్ళవలసి వచ్చింది. వెళ్ళేముందు అంతా తెగతెంపులు చేసుకున్నాను.

ఇన్ స్పెక్టర : ఆ తరవాత తనగతిఏమిటని అడిగింది మిమ్మల్ని ?

వాసు : కష్టాలను తనే దిగమింగుకుంటూ భరించి ఊరుకుంది.

సుశీల : మీకు చాల శ్రమ తగ్గించిందన్నమాట.

ఇన్ స్పెక్టరు : అప్పుడేమన్నది ?

వాసు : (ఒక్క క్షణం ఆగి, వ్యాకులత స్ఫురించే ధ్వనితో) ఆఖరిసారి చూడ్డాని కెళ్ళినప్పుడు, తన మనసంతా విప్పి ఒక్కసారి భోరున ఏడ్చింది. తన జీవిత మంతటిలోనూ ఆనందంగా, నిశ్చింతగా గడపిన రోజు లవేనట — తన మనసులో ఎన్నో ఆశలు రేకెత్తించాయట. కాని యీఆశలన్నీ ఒకనాడు ఆర్పుకు పోతాయని మొదటి నుంచీ భయపడుతూ వుండేదట. అలా విడిచేసినందుకు ఆఖరికీ సిందించనన్నా లేదు.

ఇన్స్పెక్టర్ : ఆతరవాత ఆ యిల్లుకూడా విడిచిపెట్టింది ?

వాసు : అవును ! వెళ్ళిపోయేటప్పుడు ఎంతో బలవంతం చేయగా, నాదగ్గర కొంత డబ్బుతీసుకుంది.

ఇన్స్పెక్టర్ : ఆతరవాత తనేమి చేయదల్చుకుందో చెప్పిందా ?

వాసు : లేదు ! కాని, తనమాటలను బట్టి నేను గ్రహించిన దేమంటే మద్రాసు విడిచి, ఏదయినా ఒకచిన్నవూళ్ళో కొన్నాళ్ళు ఒంటరిగా గడపాలనుకుంది ! వెళ్ళిందో లేదో నాకుమాత్రం తెలియదు ! (భయంతో) ఏం వెళ్ళిందా ఎక్కడికయినా ?

ఇన్స్పెక్టర్ : వెళ్ళింది. సుమారు రెండునెలలు, తనచేతిలో డబ్బయి పోయేవరకు చిత్తూరులో వున్నది !

వాసు : మీకెలా తెలుసు ?

ఇన్స్పెక్టర్ : ఆవిడ రాసినవుత్తరంవల్ల (ఒకవుత్తరం జేబులోనుంచి తీసిచదువుతాడు) "ఈ అయిదారు నెలలూ నేనుఅనుభవించిన సుఖాన్ని ఒంటరిగా కూర్చుని నెమరువేస్తూ గడిపితే, మరి కొన్నాళ్లు యీ సంఘంలో నాఆత్మగౌరవం కాపాడుకోవచ్చు అటువంటిసుఖం, ఆనందం, నాజన్మలో యికదొరకదు. మళ్ళీ నేను సంఘంలోకి నాజీవనోపాధికోసం వెడితే ఎన్నెన్ని ఘోరాలు జరుగుతాయోగదా ?" (ఉత్తరంమూసి వాసు వంక) ఆదొరికినదాన్నే మరికొన్నాళ్లు సరిపుచ్చాలని ఆశ, పాపం !

వాసు : (విషాదంగా) అంతే, అదే ఆఖరుసారి ఆమెను చూడడం (నిట్టూర్పు) అంతకంటే నేను చెప్పవలసిందింకేమీ లేదు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (చిరునవ్వుతో) మీ వద్ద తెలుసుకోవలసిందికూడా ఇంకేమీ లేదు.

వాసు : అయితే, నేను బైటికిపోతాను. తలనొప్పిగా వుంది.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఇంటికి వెడతారా ?

వాసు : లేదు, వూరికే అలా గాలిలోకి వెళ్ళివస్తాను.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : సరే, వెళ్ళండి.

[వాసు వెడుతూ దారిలోనున్న సుశీలవద్ద ఒక్క క్షణం నిలబడతాడు]

సుశీల : ఒకవేళ మర్చిపోయిగాని తిరిగిరావేమో, నీ విచ్చిన వుంగరం నీ దగ్గరే వుంచుకో (వుంగరం యిచ్చేస్తుంది)

వాసు : (నీరసంగా తీసుకుంటూ) ఇలా జరుగుతుందని అనుకుంటూనే వున్నాను.

సుశీల : ఒకపావుగంటముందు నీమీదవున్న కోపం యిప్పుడు లేదు ! గత వేసవిలో నీవు చెప్పిన సాకులన్నీ నిజంకావని నాకు తెలుసు – అప్పుడే గ్రహించాను. ఏదో తెలియరాని అవి నీతిలో మునిగితేలుతున్నావని. ఇన్నాళ్ళకు నిజం తెలిసింది ! ప్రేమలత అనాధ అయి నీ దగ్గరకు రావడానికి నేనేకారణం మనిద్దరం యీ పార్టీ ప్రారంభంలోనున్న వ్యక్తులంకాము. ఇంతలోనే మనము చాలా మారిపోయాం !

పద్మ : సుశీ ! ఈ చిన్న విషయాలన్నీ ఎందుకే అలా మనసుకు పట్టించుకుంటావు ? తప్పు ! ఈ స్వల్ప విషయాలకే బాధ పడితే ఇంకెలా బ్రతుకుతాం !

సుశీల : నీకు తెలియదమ్మా ! నీవూరుకో !

వాసు : నీవు చెప్పింది అర్థమయింది. (ప్రార్థిస్తున్నట్లు) సుశీ ! నేను మళ్ళీ తిరిగివస్తాను...నీకిష్టమైతే...సరేనా ?

పద్మ : (వెళ్లిపోతున్న వాసువంక దిగులుగాచూస్తూ, ఇన్‌స్పెక్టరు వంక చటాలున తిరిగి, కోపం, అసహ్యంతో) ఇప్పటికయినా

మీ విచారణ పూర్తయిందా? మమ్మల్ని శాంతంగా బ్రతక నిస్తారా?

వాసు: (వెనక్కి తిరిగి) నాకేమీ నమ్మకంలేదు - సరే - వెళ్లొస్తా.

[వాసువెనుక తలుపు మూసుకుంటూవుంటే అందరూ నిశ్శబ్దంగాచూస్తారు]

సుశీల: ఆయనకి ప్రేమలత ఫొటో చూపించారా?

ఇన్‌స్పెక్టర్: లేదు. అనవసరమని చూపించలేదు.

పద్మ: ఆఫొటో మీదగ్గరేవుందా యిప్పుడు!

ఇన్‌స్పెక్టర్: ఉంది, మీరొకసారి చూస్తారా?

పద్మ: (బెదురుతూ) నేను చూడడం ఎందుకు?

ఇన్‌స్పెక్టర్: ఏమీలేదు. ఒకసారి చూడడం మంచిది.

పద్మ: (అయిష్టంగా) ఏదీ?

[ఇన్‌స్పెక్టర్ జేబలోనుంచి ఒకఫొటోతీసి చూపిస్తాడు. పద్మావతి పరీక్షగా చూస్తుంది పరిచయమున్న వాళ్ళనే చూస్తున్నట్టు ముఖంలో మార్పు కలవరం]

ఇన్‌స్పెక్టర్: (ఫొటో జేబులోపెట్టుకుంటూ) పోల్చుకో గలరా?

పద్మ: నేనెలా పోల్చుకోగలను!

ఇన్‌స్పెక్టర్: ఆతరవాత కొంచెంమారి వుంటుందిగాని అంతగా భేదం వుండకూడదే!

పద్మ: (భయంతో) మీరుచెప్పేది నాకేమీ అర్థం కావడంలేదు!

ఇన్‌స్పెక్టర్: (కొంచెంగట్టిగా) మీరు నిజం చెప్పడంలేదు.

పద్మ: ఏమిటీ?

ప్రసాద్: (కోపంగా) ఇన్‌స్పెక్టరుగారూ, మీరిలా అపసవ్యంగా ప్రవర్తిస్తే ఇకసహించలేము...మాది, మర్యాదగల కుటుంబం ...మాజమీందారీలో, నాహయాంలో......

ఇన్‌స్పెక్టర్: ఇక మీ బెదరింపులు కట్టిపెట్టండి! నాడ్యూటీనేను చేస్తున్నాను! యిది కేసువిచారణ, ఆషామాషీ కబుర్లు కావు తెలిసిందా?

ప్రసాద్ : (క్రోధంతో) విచారణే చాలా అసభ్యంగానూ, అపసవ్యం గానూ చేస్తున్నారు? ఇంతకీ మేము పెద్దమనుషులంకాని.....
ఇన్స్పెక్టర్ : (వెక్కిరిస్తూ) పెద్దమనుష్యులు, సభ్యత! పెద్దమనుష్యులకి గూడా కొన్ని హద్దులూ, బాధ్యతలూ వున్నాయి.ఇంత వరకు చూస్తున్నాం... పెద్దమనుష్యుల్లో ఎంత పెద్దరికంవుందో!
ప్రసాద్ : మాటలు జాగ్రత్తగా రానివ్వండి?
సుశీల : (కలుగజేసికొని) నాన్నగారూ! ఎందుకీ అనవసర కోప తాపాలు? సూక్ష్మంలో తేలిపోయే విషయం. ఆ ఫొటో చూడగానే పోల్చుకున్నట్లు అమ్మముఖంలో స్పష్టంగా తెలిసి పోయింది...... మనం నిజం చెప్పడానికి భయపడుతున్న వ్వుడు ఇన్స్పెక్టరుగారలా అన్నారంటే తప్పేముంది?

[బలంగా గట్టిగా వీధి తలుపు మూసిన శబ్దం]

ప్రసాద్ : మళ్లీ తలు పెవరో తడుతున్నారు.
పద్మ : వాను తిరిగి వచ్చేసి వుంటాడు.
ఇన్స్పెక్టర్ : బహుశా, మీఅబ్బాయి బయటికి వెళ్లివుంటాడు.
ప్రసాద్ : (చురచుర చూస్తూ) మీరు దుండండి! నేనుచూసివస్తాను.

[ఎదుటి ద్వారం లోంచిపోతాడు]

ఇన్స్పెక్టర్: పద్మావతిగారూ! మీరు లలితా అనాధశరణాలయం మేనేజింగ్ కమిటీలో సభ్యులు కదండీ?

[పద్మావతి జవాబు చెప్పదు]

సుశీల : అవునమ్మా, ఒప్పుకోడంలో తప్పేముంది? (ఇన్స్పెక్టరుతో) అవును. ఏం? ఎందుకు?
ఇన్స్పెక్టర్ : అనాధ స్త్రీలకు సహాయం చేయడానికికదూ, ఈ శర ణాలయం కట్టేరు ?

పద్మ : అవును. బీదలయివుండి, అస్వస్థులయిన స్త్రీలకు అన్నివిధాలా సహాయం చేస్తుంది.

ఇన్ స్పెక్టర్ : ఒక వారంరోజుల క్రితం మీ శరణాలయానికి ఒక అమ్మాయి వచ్చింది, వైద్యసహాయంకోసం, జ్ఞాపకంవుందా ?

పద్మ : వుంది !

ఇన్ స్పెక్టర్ : మీరారోజు అక్కడేవున్నారు ?

పద్మ : అవును, కాని, అదంతా యిప్పుడెందుకు ?

[శివరామప్రసాద్ ప్రవేశం, కలవరంగా వుంటాడు]

ప్రసాద్ : ఆఁ వెళ్ళింది మోహనే !

పద్మ : గదిలో చూచారా ?

ప్రసాద్ : చూచాను. మేడమీదకూడా కనబడలేదు !

పద్మ : ఎక్కడికి వెళ్ళివుంటాడు ?

ప్రసాద్ : ఏమో, ఈరోజంతా, చాల విపరీతంగా వెర్రెత్తినట్లు ప్రవర్తిస్తున్నాడు ! ఇలాంటప్పుడు వాడు బైట ప్రశాంతంగా షికారు చెయ్యడమే మంచిదిలే !

ఇన్ స్పెక్టర్ : ఆయనతో ఇక్కడ అవసరంరావచ్చు !

సుశీల : చల్లగాలికోసం బయటికి వెళ్ళివుంటాడు, ఇప్పుడే తిరిగి వచ్చేస్తాడులెండి !

ఇన్ స్పెక్టర్ : అలాఅయితేసరే ! నాశ్రమ తగ్గించిన వారవుతారు.

పద్మ : ఎందుకండి, అంతశ్రమపడవలసిన అవసరం ?

ఇన్ స్పెక్టర్ : ముందు నావిచారణ కానివ్వండి ! తరువాత మీ ప్రశ్నలకి సావధానంగా జవాబు చెప్తాను............... వాసుదేవరావుగారు సావిత్రినిఒకసంవత్సరంనుంచి చూడలేదట నిజమే అయివుండొచ్చు కాని పద్మావతిగారు ఆమెను ఒక వారంరోజుల క్రితం చూశారు చాలాసేపు మాట్లాడారు కూడా ?

సుశీల : (ఆశ్చర్యంగ) అవునా, అమ్మా ?

ప్రసాద్ : (ఆశ్చర్యంగ) ఏమిటీ ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీ ఆస్పత్రిలో సహాయం చేయమని ప్రాధేయపడింది!

పద్మ : అవును.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : సావిత్రి అన్న పేరున కాదు.

పద్మ : ప్రేమలత అన్న పేరునకూడ కాదు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మరే పేరు ?

పద్మ : సూర్యకాంతం, ఇంటిపేరు వేములవాడ అట !

ప్రసాద్ : (ఆశ్చర్యంగ) మన యింటి పేరే ?

పద్మ : అవును ! వెధవపోగరుబోతుతనం, పొంకతనానికి ! నన్నవమానించడానికి ! అప్పటినుంచి దానిముఖం చూస్తేనే అసహ్యం వేసింది !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మొదటినుంచి మీ కావిడమీద దురభిప్రాయం వున్నదన్నమాట!

పద్మ : అవును వుండదూమరి ? సహజమే !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆ శరణాలయం ట్రస్టీలలో అందరికంటె ఎక్కువపలుకుబడివున్న మీవల్ల నేకదూ ఆవిడకి సహాయం దొరకలేదు ?

పద్మ : అయివుండొచ్చు నేమో !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (ఖచ్చితంగా) మీవల్లనా, కాదా ?

పద్మ : (చిరుక్కుమని) అవును దానివైఖరి నాకేం నచ్చలేదు. ఉచ్చనీచాలులేకుండా, పెద్దా, చిన్న ఆలోచించకుండా మావంశంపేరు రచ్చకీడ్వడమా ? అది విన్న తరవాత అక్కడున్న వాళ్ళంతా నావైపు వింతగాచూడడం మొదలెట్టేరు! గట్టిగాఅడిగితే, అదితన ఇంటిపేరుకాదు, ఏదో నోటికి వచ్చింది చెప్పేను అనిఅన్నది. తనకసలు పెళ్ళికాలేదని కూడా ఒప్పుకుంది! ఇక అదెలాంటిదో తెలిసిపోయింది!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆవిడేం సహాయం కోరింది ?

పద్మ : ఏ సహాయమో మీరీపాటికి గ్రహించి వుంటారు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : లేదు! నేను గ్రహించలేదు!

పద్మ : యిప్పుడా విషయం చర్చించడం అనవసరం!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరీ నన్నుండి తప్పించుకోవడం అసంభవం!

పద్మ : బలవంతంచేసి మీరు నాచేత చెప్పించాలనుకుంటున్నారేమో! మా శరణాలయాన్ని సహాయంకోరి ఎవరయినావస్త్రీ వాళ్ళ పరిస్థితులనుచూసి అర్హతనుబట్టి యివ్వాలని మా రూల్సులోవుంది. అవి చెప్పినదంతా అబద్ధం అని తోచింది మాకు. చాలా అనుమానంగావుంది మనిషి ప్రవర్తన. అంచేత సహాయం చేయలేదు. మా డ్యూటీ మేము చేశాము. అంతే...నా తప్పేమీలేదిందులో. యీ సంగతి యింతటితో ముగించండి!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీ రామెపట్ల ఘోరమయిన అపచారం చేశారు. మీ జీవితమంతా యీ అన్యాయం మిమల్ని పీడించుక తింటుంది. ఈ వేళా విడ ఆస్పత్రి నేలమీద ఎంత వికృతంగా పడివుందో మీరుచూడవలసింది! అప్పుడు యింత గుండె నిబ్బరంగా మాట్లాడేవారో, లేదో తెలిసేది!

సుశీల : దయచేసి, ఇన్‌స్పెక్టర్‌గారూ! మళ్ళీ ఆవిషయం ఎత్తకండి. ఇంతసేపూ అదే ఆలోచిస్తున్నాను! గుండె ఝల్లుమంటోంది!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరు మళ్లీ యీ సంగతి ఆలోచించేటప్పుడు, అప్పుడామెకు ఎనిమిదో నెల అన్నమాట మరిచిపోకండి.

సుశీల : ఆc! ఎంతఘోరం, ఎనిమిది నెలలే, రెండు ప్రాణాలనితీసుకుంది, చేసులేలా వచ్చాయో.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఏంచేస్తుంది? రోజురోజుకు బ్రతుకు దుర్భరమౌతుంటే ఇంకేమి చేస్తుంది!

సుశీల : అమ్మా, నీవన్నా గ్రహించలేకపోయావా!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆమె గర్భవతి కాబట్టే, మీ అమ్మగారి ఆస్పత్రికి సహాయంకోసం వెళ్ళింది. ప్రసవించేసమయానికి, సంకర్యాల కోసం.

ప్రసాద్ : (బోనులోపడ్డ సింహం మూల్గినట్లు) ఇన్స్పెక్టరుగారూ! ఇందులో...మన వాసుదేవరావుగారికిగాని ... ...

ఇన్స్పెక్టర్ : లేదండి, ఆయనకు దీనితో యేమీ సంబంధంలేదు!

సుశీల. బ్రతికేం, ఇంతకీ, రెండువిధాలా, నా కొచ్చిందేముందిలే!

ఇన్స్పెక్టర్ : అసలు మీ రావిడ కేమి చెప్పి పంపారండీ?

పద్మ : వెళ్ళి తన మొగుణ్ణి వెతికి పట్టుకోమన్నాను! అబాధ్యతవాడిది!

ఇన్స్పెక్టర్ : అంతటితో మీబాధ్యత తీరి పోయిందికదూ! ఏకాకి! నా అనేవాళ్ళెవరూ లేరు. డబ్బులేదు, నిరాశ మూర్తీభవించి మీదగ్గరికొస్తే మీరు తోసి పుచ్చారా? స్త్రీ జీవితంలో, అటువంటి అపత్సమయంలో, సహాయమేకాదు,సలహా, సాను భూతి, ప్రేమ ఎంత అవసరం! మీకు తెలియదూ!

సుశీల : ఇదిచాలక్రూరం. నీచమైనపని!

ప్రసాద్ : (గొణుగుతూ) పద్మా! యీ కేసుగాని బయట పడితే, న్యూస్ పేపర్లు దుమ్మెత్తి పోస్తాయి! లేనిపోని అప్రతిష్ట!

పద్మ : (తనగాభరానుంచి తేరుకొని భర్తతో) ఇకచాలించండిమీరు నామీద నేరం మోపేముందు ఒక్కటిజ్ఞాపకం వుంచుకోండి! మొదట దాన్ని వీధిలోపడేసింది నేనుకాదు-మీరు. నేనుచేసిన దంతా న్యాయమే. మా ఆస్పత్రి పేద వాళ్లకికాని, గంకు ముండలకికాదు. తన మొగు డెక్కడున్నదీ దానికి తెలియదూ? వాడి నెలాగయినా పట్టుకొని, పెళ్ళికొవ్వకోటపానికి మనోవర్తి అయినా యిప్పించుకోమన్నాను. అంతేగాని ... ...

ఇన్స్పెక్టర్ : దానికేం జవాబిచ్చిందది?

పద్మ : ఆc. ఏమీ లేదు! మళ్లీ నాతోఅబద్ధాలు, కల్లి, బొల్లి కబుర్లు చెప్పింది.

ఇన్స్పెక్టర్ : ఏమిటవి?

పద్మ : ఏమయినాసరే! అప్పటినుంచి దానిమీదున్నలకొస్త సాను భూతి కూడా పోయింది. తనకేవో వున్నతాశయాలు, ఏవో ఆదర్శాలు వున్నట్లు నటించడం మొదలుపెట్టింది

దొంగతనంగా నీళ్లాడవలసిన మనిషి, నీతి, నియమాలు ఏకరువు పెడుతుంటే, ఎంత అసహ్యంగా వుంటుంది!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఇంకకొంచెంసేపట్లో ఆశవం కడుపుకోసి పరీక్షచేస్తారు. ఎలా చచ్చిందా అని - కోస్తూ వున్నప్పటిదృశ్యం ఎప్పుడైనా చూచారా? (శివరామప్రసాద్ అడ్డువచ్చి ఏదో చెప్పడానికి ప్రయాసపడుతుంటే, నిర్లక్ష్యంగా) ఏమిటండీ, మీగాభరా! ఎందుకీ చిందులుతొక్కడం? మీతో కబుర్లు చెప్పడానికి రాలేదు నేను! తెలుసా? ఊఁ, తరువాత, ఏం చెప్పింది?

పద్మ : (చల్లబడి) తన మొగుడు యింకా చిన్నవాడట - చదువు కుంటున్నాడట. తాగుతాడట. అంతవరకూ తనకు డబ్బు తెచ్చి యిచ్చేవాడట, కాని యికముందు ఆడబ్బుతీసుకోదట!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఏం, ఎందుకు?

పద్మ : ఆఁ, ఏవో గోలువెధవకబుర్లు చెప్పిందిలెండి! ఒక్కమాటా నిజం కాదు!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : నిజమా, కాదా, అన్నవిషయం మీరెవరు నిర్ణయించ డానికి? ఆమె ఏం చెప్పిందో అదే నాకు కావాలి!

పద్మ : ఏమిచెప్పినా సరే, అటువంటి మనిషి డబ్బుయిస్తానంటే వద్దం టుందా! ఎక్కడయినావుందా?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (కఠినంగా) పద్మావతిగారూ! మీరనవసరంగా కాలం వ్యర్థం చేస్తున్నారు. నేను మళ్లీ అడుగుతున్నాను. ఆడబ్బు పుచ్చుకోకపోవడానికి కారణం ఏమిచెప్పింది?

పద్మ : ఒకనాడు వాడు తాగి మాట్లాడాడట. ఆ తెస్తున్న డబ్బు తనది కాదని ఆ సంభాషణలో తెలిసిపోయిందట.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మరెవరిది?

పద్మ : దొంగ సొమ్మట!

ఇన్‌స్పెక్టరు : అంటే — దొంగ సొమ్ము తినడం యిష్టంలేక మీ దగ్గ రికి సహాయం కోసం వచ్చిందన్నమాట.

పద్మ : ఏమోమరి ! నాకుమాత్రం అది అంతా పచ్చి అబద్ధం అని పించింది. అందుచేత శరణాలయం సహాయం చేయలేదు, ఇందులో నాతప్పేమీ లేదు,

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఇంత ఘోరంగా ఆత్మ హత్య చేసుకున్న తరువాత కూడా మీ అపరాధానికి విచారపడరు గదూ ?

పద్మ : అలా చనిపోయినందుకు నాకు విచారమే, కాని నేనువహించ వలసిన బాధ్యత ఏమీ లేదు !

ఇన్‌స్పెక్టరు : అయితే ఎవరి దా బాధ్యత ?

పద్మ : దానిదే !

సుశీల : (వ్యధతో) నాన్నగారూ నేనూ కలిసి అవిడ నలా దిక్కు లేనిదాన్ని చేయబట్టేకదూ యిదంతాను ! పాపం ! పాపం !

పద్మ : ఆతరవాత తన మొగుడి దా బాధ్యత. అదిగాక తను చెప్పి నట్టు వాడేగాని బాగా డబ్బున్న వాడయితే, వాడిని తప్ప కుండా పట్టుకుని, అ భారం వాడిచేతే మోయించాలి ! వెధవకి బుద్ధి వచ్చేటట్టు...

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మరి ఆదొంగతనాల సంగతేమిటి ?

పద్మ : ఆదొంగతనాలు అవీచూస్తే అదిచనిపోవడానికి కారణం వాడేఅవుతాడు. ఆవెధవకాని దొంగతనాలు చేయకపోతే యీ ప్రమాదం జరగకనే పోయేదేమో !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : అంచేత అసల్దోషివాడే నంటారు !

పద్మ : కాదూమరి ! వాడినెలాగయినా పట్టుకుని కఠినంగా శిక్షిం చాలి ! ఇలా యింకెప్పుడూ ఆడవాళ్ళను అన్యాయం చెయ్య కుండా...

సుశీల : (అకస్మాత్తుగా ఏదో భయంతో) అమ్మా ! ఆగు ! నామాట విను !

పద్మ : నీవ్వూరుకో సుసీ, అనవసరంగా అడ్డుపెట్టకు !

సుశీల : కాదమ్మా; చెపితే బోధపడదు నీకు !

పద్మ : సుసీ ! ఇవాళ పిచ్చెత్తిందా ఏం! ఏమిటీనాలకం !

[సుశీలముఖం చేతులతోమూసుకుని మెల్లగా నడుస్తుంది]

పద్మ : మీరిక్కడుండి అనవసరంగ కాలం వ్యర్థం చేయడంకంటే, ఆ వెధవను పట్టుకునే ప్రయత్నాలు చేయకూడదూ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (వ్యంగ్యంగా) మీరేమీ తొందరపడకండి, నాడ్యూటీలో నేనేమీలోపం రానివ్వను! (తనచేతి గడియారంవంక చూస్తాడు) వాడి నెలాగయినా బయటపెట్టాలిగదూ? వాడి నుంచి అందరూ పాఠం నేర్చుకోవాలి గదూ?

పద్మ : తప్పకుండాను - అటువంటి వెధవను విడిచిపెడితే, యింకెందరు పిల్లల్ని చెరుస్తాడో! దుర్మార్గుడు! మీపనిఅయిపోతే యిక మేం సెలవు తీసుకుంటాం!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఇప్పుడప్పుడేకాదు. ఇంకా ఒకరి కోసం యెదురు చూస్తున్నాను.

పద్మ : ఎందుకు?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : తొందరపడకండి!

సుశీల : (దుఃఖం, భయంతో) చూశావా, అమ్మా! చెపితే విన్నావా?

పద్మ : (ఇప్పటికి గ్రహించి పిడుగుపడినట్లు) ఏమిటి?

[ఆగిపోతుంది. భర్త, తనూ ఒకరినొకరు భీతులై చూచుకుంటారు]

ప్రసాద్ : (అతివినమ్రతతో) చూడండి. ఇన్‌స్పెక్టర్‌గారూ! కొంప తీసి మా అబ్బాయికాని యిందులోకి రాడుకదా? అసలు వాడు...

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఒకవేళవచ్చినా ఏం చేయాలో మనకు తెలుసు! పద్మావతిగారిప్పుడే సెలవిచ్చారుగదా!

ప్రసాద్ : (ఆగ్రహంతో) ఆఁ! దుర్మార్గుడు! ఎంతపని చేశాడూ?... కాని, ఇన్‌స్పెక్టర్‌గారూ!

పద్మ (గుండెచెదిరినట్లు) నేనిది నమ్మను. అంతాఅబద్ధం! అన్యాయం!

సుశీల : ఈధ్ధోరణి కట్టిపెట్టమని నెత్తీ, నోరు కొట్టుకున్నానే, విన్నా వ్రా? చూడిప్పుడేం జరుగుతుందో? (ఏడుస్తూ వుంటుంది)

[ఇన్స్పెక్టర్ చేయి పైకెత్తి ఏదో వింటుంటాడు, నిశ్శబ్దం। వీధి తలుపు తీసిన ధ్వని - అందరూ ఆతురతతో ఆవైపు చూస్తారు. ఇన్స్పెక్టరు చాల ప్రశాంతంగా వుంటాడు. మోహన్ ప్రవేశం. మొహాన్ని నెత్తురుచుక్క లేకుండా పేలవంగా వుంటాడు. ఏదో తీవ్రమయిన మనో వ్యథతో బాధపడుతూ, గుమ్మం దగ్గర నిలబడి వుంటాడు.]

[తెర]

మూడో దృశ్యం

[అంతా ద్వితీయాంకం చివరలా వుంటుంది, మోహన్ గుమ్మం దాటి లోపలికి వచ్చి నిలబడతాడు]

మోహన్ : మీకంతా తెలిసిపోయింది కదూ ?

ఇన్స్పెక్టర్ : ఇప్పటికి కొంతమాత్రమే తెలిసింది...మిగిలింది మీరు పూర్తి చేయాలి !

[మోహన్ ముందుకు నడిచివస్తాడు.)

పద్మ : నీ వని తెల్సియక ఎన్నెన్ని మాటలన్నానురా ?

సుశీల : సావిత్రికి ఆదుస్థితి కలిగించినవాణ్ణి అమ్మ ఇంతవరకు చెడ తిట్టిపోసింది. వాడిని తప్పించుకు పోనీయకూడదని, కఠినంగా శిక్షించాలని...

ప్రసాద్ : (విసుగుగా) అదంతా ఎందుకిప్పుడు ?

మోహన్ : (నీరసంగా) ఇంత అధోగతిలో సతమతమౌతున్న నాకు మీరుచేసే వుపకారం యిదేకదూ !

పద్మ : నీవని నాకేం తెలునురా ? కలలో అయినా అనుకున్నానా ? పైగా నీవెన్నడయినా తాగడం ఎరుగుదువా ?

సుశీల : ఎరగకేం ? మీకొకసారి చెప్పేనుకూడ. మీరుపట్టించుకో లేదు !

మోహన్ : ఇదంతా నీవు చెప్పేవన్న మాట ? చాడీలు చెవుతున్నా వన్నమాట ! నీకెందుకు !

సుశీల మోహన్ ! ఇది న్యాయంకాదు ! నేను నిజంగా చాడీలు చెప్పాలనుకుంటే యింకా ఎన్నో వున్నాయి. తెలుసా ఎప్పటికయినా నీ అంతట నీవే బుద్ధి తెచ్చుకుంటావని యింత వరకు వూరుకున్నాను !

పద్మ : నాకేం అర్థంకావడంలేదు సుసీ ! ఇదంతా తెలిసివుండీకూడ ముందుగాని నాకెందుకు చెప్పలేదు ?

ప్రసాద్ : ఈ కుట్రలో నీకుగూడా భాగంవుందీ ?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : నేను వెళ్ళిన తరవాత మీలో మీరు సర్దుకుందురు గాని... ప్రస్తుతం మీ అబ్బాయి ఏం చెపుతాడో విననీయండి. మీరు మధ్య అడ్డురాకుండా వుంటే చాల సంతోషిస్తాను! (మోహన్‌తో) ఊఁ! ఏం జరిగిందండీ ?

మోహన్ : (ఇంకా క్రోధంతో సుశీలను) ఇలా దొంగచాడీలు చెపుతావని మొదట్లో తెలిస్తేనా !!

ఇన్‌స్పెక్టరు : (గద్దిస్తూ) అసలు విషయానికి రండి ! నాకు టైము లేదు. ఆ అమ్మాయిని మొదట ఎప్పుడు కలుసుకున్నారు ?

మోహన్ : (సంకోచిస్తూ) గత ఆగష్టులో కాబోలు !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఎక్కడ ?

మోహన్ : పేలస్ సినిమాదగ్గర. మా ప్రకాశ్, నేను కలిసి వెళ్లాలనుకున్నాం. రెండు టిక్కెట్టుకొని వాడికోసం చూస్తూ నిలబడ్డాను ! అప్పుడు యీమె కనిపించింది. నన్ను టైము అడిగింది. తను కూడా సినిమా చూడ్డానికి వచ్చిందట. కాని టిక్కెట్టు దొరకలేదట. తరవాత ఏవో మాటలు కలిశాయి.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఏం మాట్లాడారు ?

మోహన్ : సరిగా జ్ఞాపకంలేదు. కాని నేను అసలు టిక్కెట్టుకోసం రాలేదనిమాత్రం గ్రహించాను.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మరి ?

మోహన్ : ఎవరో తనస్నేహితుడు అక్కడ కలుసుకుంటానని అన్నాడట. కాని. అంతవరకు రాకపోవడంవల్ల ఏంచేయాలో తెలియక నిలబడ్డదట.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఊఁ! తరవాత ?

మోహన్ : నాకు తెలుసు, ఆవిడక్కడికి ఎందుకొచ్చిందో! 'నాదగ్గర రెండు టిక్కెట్లున్నాయి సినిమాకి వస్తావా' అంటే ఊఁ అంది!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆపైన ఆమెమయినా మాట్లాడిందా ?

మోహన్ : ఏమిమాట్లాడిందో ఏమో...కానీ, ఆవృత్తిలో ఆమె నలిగిన చేయికాదని వెంటనే గ్రహించాను...ఎలాగో తోవ తప్పి, యింకేమీ చేయడానికవకాశంలేక యీ వృత్తిలో పడినట్టనిపించింది.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : సినిమా అయిపోయింతర్వాత వాళ్ళింటికెళ్లారు కదూ మీరు?

మోహన్ : నేనువస్తానంటే మొదటరా. వద్దన్నది. కాని నేనేబలవంతం చేశాను. రానియ్యకపోతే అక్కడేగోడవచేస్తానని బెదిరించాను.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఎలాగయితేనేం! ఆరాత్రి ఇంటికి తీసు కెళ్ళిందికదూ?

మోహన్ : తీసుకెళ్లక తప్పిందికాదు. ఇదంతా యిప్పుడొక పీడకల అనిపిస్తుంది.

పద్మ : [illegible] దానితో వెళ్ళడానికి?

ప్రసాద్ : సుశీ! మీ అమ్మను లోపలకు తీసుకుపో!

సుశీల : నే - ని - క్క - డే - వుం - టా - ను.

ప్రసాద్ : (కోపంగ) చెప్పింది విన్నావా, లేదా? (భార్యను కూక లేస్తూ) పద్మా, నీ కెందుకిక్కడ! లోపలికిపో!

[సుశీల, పద్మావతి అయిష్టంగా వెళ్ళిపోతారు]

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మళ్ళీ ఆమె నెప్పుడు కలుసుకున్నారు!

మోహన్ : ఒకవారం రోజుల తరవాత.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరే పనికట్టుకొని వెళ్లారా?

మోహన్ : లేదు. ఎలాగోకాని, మళ్ళీ ఆ పేలస్ సినిమా దగ్గరే కలుసుకున్నాం.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఈసారి సినిమాకు వెళ్లారా?

మోహన్ : లేదు. తిన్నగా ఇంటికే వెళ్లాం.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరామెను ప్రేమించారా?

మోహన్ : ప్రేమా లేదు, ఏమీ లేదు! ఏదో సరదాగా వుండేదంతే!

ప్రసాద్ : ఓరి దుర్మార్గుడా ! సరదాకోసం రోజూ దానింటికి వెళ్ళి పడుకునేవాడివా ?

మోహన్ : (కోపంపట్టలేక) ఏం ! నాకామాత్రం వయసులేదా ?

ప్రసాద్ : ఏడిచావులే ! వెధవ్వి, నోరుముయ్ !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరు మళ్లీ అడ్డంవస్తున్నారు. ఈ విచారణకాస్త సవ్యంగా జరగనిస్తారా ? లేదా ? (మోహన్‌తో) అప్పటి నుండి రోజూ ఆవిడింటికి వెళ్తావుండేవారుకదూ ?

మోహన్ : అవును, అలా నాలుగైదునెలలు గడిచాయి. తరువాత ఒకనాడు నేను వెళ్లేసరికి మాట్లాడకుండా బాధపడుతూ దిగులుగా కూచ్చుంది. ఎప్పుడువెళ్ళినా సరదాగా ఆహ్వానించి, కులాసాగా సంతోషపెట్టేది. ఆవేళ అలావుంటే నాకాశ్చర్యం కలిగింది. ఏమిటని అడిగాను – ఒకంతట చెప్పలేదు. ఏడుస్తూ కూర్చుంది.

ఇనస్పెక్టర్ : ఏం ? ఎందుచేత ?

మోహన్ : నెల తప్పిందట ! !

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఆ గండం ఎలా గడుస్తుందో, ఏమిచేయాలో మిమ్మల్నడిగిందా ?

మోహన్ : అడిగింది ! కాని నేనేంచెప్పగలను! నాకుమరీ అయోమయంగా వుంది.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మీరిద్దరూ పెళ్ళిచేసేసుకుంటే ఏచికాకూ వుండదని ఎప్పుడూ అనలా ? ఊఁ ?

మోహన్ : లేదు. అసలు పెళ్ళిచేసుకోవడం అసంభవం అని, నేను తనని ప్రేమించడంలేదని తెలుసునట ! ఇంకా ఏమేమో అన్నది.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మరి ఆవిషయం ఎలాపరిష్కరించాలనుకున్నారు ?

మోహన్ : ఎలాపరిష్కరిస్తాం ! జరగవలసిందేదో జరగక తప్పదు. అంతవరకూ తనకు రోజులెలా గడుస్తాయన్నదే. సమస్య! పాపం ! వీలయినన్నాళ్లు ఏదయినా పనిచేద్దామని వుండేది.

కాని, ఎవరిస్తారు, కూలిపనితప్ప? అంచేత నేనే నెలకి సరి
పోయినంత యిచ్చేవాణ్ణి?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మొత్తం అంతా ఎంతయిచ్చి వుంటారు? సుమారు...

మోహన్ : సుమారు అయిదారువందలు

ప్రసాద్ : అయిదారు వందలే! నీ సినీమాలు, షికార్లుకాకుండా!
ఎక్కడిదిరా నీకంతడబ్బు?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : నేనూ అదే అడగాలనుకుంటున్నాను.

మోహన్ : మన సైతుల దగ్గర తీసుకున్నాను.

ప్రసాద్ : (ఆశ్చర్యంగా) సైతుల దగ్గరా!

మోహన్ : అవును.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : దొంగతనంగానా?

మోహన్ : కాదు లెంకి!

ప్రసాద్ : (కోపంతో) కాదూ! దొంగతనం కాకపోతే మరేమిటి?

[మోహన్ జవాబు చెప్పడు. వెనుక ద్వారం నుంచి
సుశీల, పద్మావతి ప్రవేశం]

సుశీల : ఇది నాతప్పేమీకాదు, నాన్నగారూ!

పద్మ : ఒక్కతెను లోపల కూర్చుంటే మనను పరిపరి విధాల పోతుం
దండి! నేనుకూడ యిక్కడే వుంటాను...

ప్రసాద్ : (చికాకుగా) ఉండిమాత్రం నువ్వేం చెయ్యగలవ్! మీ
శరణాలయానికి సహాయంకోరకు వచ్చిన అమ్మాయి స్థితికి
తనే కారణ మని ఒప్పుకున్నాడీ దౌర్భాగ్యుడు! అంతే
కాకుండ ప్రతి నెలా ఎవరికీ తెలియకుండ, యిక్కడినుంచి
డబ్బు తీసుకవెళ్ళి యిచ్చాడట!

పద్మ : అది చాలక, దొంగతనంగూడ చేశావురా?

మోహన్ : కాదమ్మా, తిరిగి యిచ్చేద్దామనుకున్నాను.

ప్రసాద్ : ఛీ, వెధవ, దొరికిపోయిన దొంగ ఇం కెలాగంటాడు!
ఎక్కడినుంచి తెచ్చివ్వాలనుకున్నావ్? మీ తాతదగ్గరనుంచి!

మోహన్ : ఎలాగో ఒకలాగు యిచ్చేయాలనుకున్నాను. నాకప్పుడు డబ్బు అంత అవసరమయింది! అడిగితే మీరివ్వరని తెలుసు!

ప్రసాద్ : అసలా అయిదారు వందలూ ఎవరికీ తెలియకుండా ఎలా తీసుకు వెళ్లేవు?

మోహన్ : ఎకౌంటుపుస్తకం చూస్తే మనకు రావలసిన్న బాకీలు జాబితా దొరికింది. వాళ్ళనడిగి, రశీదులిస్తే యిచ్చారు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ : సొమ్ముతీసుకుని రశీదు రాసిచ్చేశారా?

మోహన్ : అవును.

ప్రసాద్ : ఛీ ! దుర్మార్గుడా! అవునట. సిగ్గులేదూ? ఆ జాబితా ఏమిటో చెప్పు. ఆ లెక్కలన్నీ మళ్ళీ సర్దుకోవాలి. . .ఇంతవరకూ బురదలో కూరుకుపోతూవుంటే, మాతో ఒక్క నాడయినా చెప్పలేదేమిరా?

మోహన్ : మీరది అర్థంచేసుకుని, సహాయపడే మనుష్యులు కారు కాబట్టి!

ప్రసాద్ : నోరుముయ్! పళ్ళూడగొడతాను! ... చేతిలో డబ్బుంచుకొని, యిష్టంవచ్చినట్టు లుచ్ఛా వెధవలతో తిరిగి ధ్వంసం అయిపోయావు!

ఇన్ స్పెక్టర్ : నాకు ఎక్కువ టైములేదు. నేను వెళ్ళిన తరువాత మీ ఇంటి గొడవలు సావకాశంగా చక్కబెట్టుకోండి! యిప్పుడీ విచారణ పూర్తి కావాలి. (మోహన్‌తో) ఆఖరి ప్రశ్న– మీరు తెచ్చిస్తున్న సొమ్ము దొంగసొమ్మని ఆవిడకి తెలిసిపోయిందికదూ?

మోహన్ : (సిగ్గుపడుతూ) అవును, అదే మాపాలిట ముసలం అయింది. డబ్బుతీసుకునేదికాదు. నాముఖం చూడననేది... (హఠాత్తుగా గ్రహించి, తుళ్ళిపడి) ఇదంతా మీ కెలా తెలిసింది? ఆవిడ చెప్పిందా?

ఇన్‌స్పెక్టర్ : నాతో చెప్పలేదు. నే నావిడతో మా[illegible]కి మీరు కాస్తయినా ప్రాణం మిగిల్చితేనా!

[అందరికీ కోపం వస్తుంది]

మోహన్ : అమ్మతో చెప్పిందేమో!

పద్మ : (బెరుకుగా) సుశీలా!

సుశీల : ఏం, తప్పేముంది? ఎప్పుడో ఒకప్పుడు తెలుసుకోవలసిందేగా!

మోహన్ : నీతో చెప్పిందా? యిక్కడికి వచ్చిందా? ఎలా వస్తుంది? నేనిక్కడుం వున్నట్టు తనకు తెలియదు. మరెలా చెప్పింది? (ఎవరూ జవాబు చెప్పరు) ఇప్పుడు చెప్పడానికేం?

ఇన్స్పెక్టర్ : నేను చెప్తాను వినండి. గర్భం ధరించిన తరవాత మీ అమ్మగారి శరణాలయానికి వెళ్ళింది. వైద్యసహాయం కోసం. కాని మీ అమ్మగారు, ఆమె చెప్పినదంతా విని, నానామాటలు అని బయటికి గెంటించేశారు!

మోహన్ : (కోపోద్రేకంతో) అయితే ఆఖరికి నీవు చంపేశా వన్నమాట! నేను దొంగతనం చేస్తున్నానని, నన్ను బాగు చేయడానికి మీ ఆస్పత్రికి వచ్చింది. నీవు చూస్తూ గెంటు కోశావు. ఛీ!

పద్మ : కాదు, మోహన్! ఇలాఅని నాకు తెలియదు. తెలిస్తే గెంటిం చేస్తానా?

మోహన్ : నీకు తెలియదు. ఎందుకు తెలుస్తుంది? తెలుసుకోడా నికి నీజన్మలో ఎప్పుడయినా ప్రయత్నిస్తేనా? (కోపంతో పైకి వెడతాడు.)

సుశీల : (బెదరిపోయి) మోహన్! ఆగు!

ప్రసాద్ : ఆరె, దుర్మార్గుడా! మితిమీరిపోతున్నావే? వెనక్కి వెళ్తావా లేదా? చూడు, నిన్నేంచేస్తానో!

ఇన్స్పెక్టర్ : (మధ్య కలుగజేసుకుని కఠినంగా) ఆగండి! (హఠాత్తుగా అందరు తగ్గిపోతారు. అతనివంకే చూస్తూ వుంటారు.) నాకింత కంటె తెలుసుకోవలసిన విషయాలేమీ లేవు. సావిత్రేమో చనిపోయింది. మీరందరూ కలిసి ఆమెను వెంటాడి, వేంటాడి

చంపేశారు. ఇదిమాత్రం మరచిపోకండి! (ఒకరి తర్వాత ఒకరిని దీక్షగా చూస్తాడు) ఇంత ఘోరాన్ని మీరుమాత్రం మరిచిపోతారా ?... పద్మావతిగారూ! మీరు సావిత్రికెంత అన్యాయం చేశారో గ్రహించారా ? స్త్రీకి, అత్యవసరంగా సహాయం కావలసిన సమయంలో, మీది కన్నకడుపయి వుండికూడ, నిర్దాక్షిణ్యంగా వీధిలోకి గెంటించారు! ఆఖరికి సంఘం పేరుమీద యిచ్చే ఆకాస్త ధర్మాన్నికూడా అంద నివ్వలేదు.... (మోహన్‌తో) మీరేం చేశారో తెలుసా?

మోహన్ : (విషాదంగా) నా జన్మలో మరిచిపోను!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : మదించిపోయి, వొళ్ళూ పై తెలియక మీ విలాసం కోసం ఆమె నొక నిషా వస్తువులాగ, వాడుకున్నన్నాళ్లు వాడు కుని, తరవాత గంగలో విడిచేశారు. ఆతరవాత, ఆమెగతేం కావాలో ఆలోచించారా ? (సుశీలవంక తిరుగుతాడు)

సుశీల : (బాధతో) నా ఈర్ష్య, అజ్ఞానంకొద్దీ, నిరపరాధిని ఆమెను పనిలోనుంచి తీయించేశాను! అదే ఆవిడ చావుకు కారణం! ఆ పాపం నాదే! ఎన్నటికీ మరచిపోలేను!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : (చాల కటువుగ ప్రసాద్‌వంక తిరిగి) మీరు! దీనంతకీ కారణం! మీ కూలీలకి నాలు గణాలు ఎక్కువ యిమ్మని అడిగినందుకు, మీరు ఆ బోర్డుస్కూలులో నుంచి డిస్మిస్ చేశారు. అనాధని చేశారు! ఆత్మహత్య చేసుకొనేవరకూ మీరంతా కలిసి ఘోరంగా పరాభవించారు! ఇక చూడండి! సావిత్రి తన పగ ఎలాగ తీర్చుకుంటుందో! మీచేత మూడు చెరువుల నీళ్లు తాగించి, కోర్టుల చుట్టూ తిప్పి, ముప్పతిప్పలు పెట్టి, ప్రపంచంలో మీకుటుంబం పరువు ప్రతిష్టలు ధ్వంసం చేస్తుంది.

ప్రసాద్ : (ప్రాధేయపడుతూ) ఇన్‌స్పెక్టరుగారూ! నిజమే! మాది అపరాధమే! (రహస్యంగా) మీకెంతకావాలన్నా యిస్తాను. ఇదిమాత్రం బయటికి...

ఇన్‌స్పెక్టర్ : ఎందుకు! లంచాలతో మీ అపరాధాన్ని కప్పిపుచ్చుకోలేరు! (విచారణ అయిపోయింది అన్నట్టు తన చేతిలోని నోటు బుక్కు టపీమని మూసేసి) మీలో ఎవ్వరూ యీ అఘాయిత్యాన్ని మరిచిపోకండి! మీ అందరి చేతులమీద సావిత్రి పచ్చి రక్తం కనపడుతోంది. .. మీలో ఒక్క వాసుదేవరావుగారే ఆమెను కొంత ప్రేమతో చూసి, కొన్నాళ్ళయినా సంతోష పెట్టారు. ... ఏమయితేనేం! సావిత్రి దారుణ మరణానికి బలి అయిపోయింది. "క్షమించండి! మేమంతా పాపం చేశాం!" అని మీరు పాదాలు పట్టుకోవాలన్నా ప్రాణం మిగల్లేదు.

సుశీల : (దుఃఖమాపుకుంటూ) అవును! వేడుకుంటే క్షమించేదేమో!

ఇన్‌స్పెక్టర్ : సావిత్రి చావు ఒక్కటి మాత్రమే మాకు తెలుసు! కాని యీ దేశంలో మన చుట్టూ సావిత్రిలాంటి స్త్రీలు, పురుషులు, ఎందరో దారి తెన్నూ లేక అల్లాడిపోతున్నారు. సావిత్రి జీవితంలోను, సావిత్రి మరణంలోను యీ కోటానుకోట్ల నిర్భాగ్యుల జీవితాలు ప్రతిబింబించాయి! యీ అనాథుల ఆర్తనాదాలు ప్రతిరోజూ దేశమంతటా ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి! మీకు వినిపించడం లేదూ? వాళ్ళ జీవితాలు, ఆశలు, ఆక్రందనాలు, ఖులాసాగా విలాసాలుండే మీ జీవితాలతో ముడివేసుకొని సన్నిహిత సంబంధంతో వున్నవనే సంగతి మరిచిపోయారు! ఒకరిపట్ల ఒకరికున్న బాధ్యతకూడా, సామాన్య మానవధర్మం గూడా మీరు నెరవేర్చుకోలేరు! మీ దోపిడీ విధానం నిలబెట్టుకోడానికి ప్రజలను ఎంతయినా మోసం చేస్తున్నారు. మీ విశ్వాస్యాన్ని, పలుకుబడిని, రేచుకుక్కల్ని చేసి, పైకరికించి ప్రజా పుద్యమాలను, సావిత్రివంటి అమాయిక వ్యక్తులను హతమార్చడం మీకు పరిపాటయిపోయింది! కాని జాగ్రత్త! యికపై యీ వేట సాగదు. ప్రజలు మీ మోసాలు, మీ దౌర్జన్యాలు గ్రహించారు. వారి ఆకలిమంటల్లో లేచే విప్లవజ్వాలలు మీరెన్ని వేషాలు వేసినా, ఎన్ని లోకాలు తిరిగి ఎందరి అండ జేరినా,

వెధవకి, వెంటాడి బంధించి, అహుతిచేస్తాయి! ఇదిమన యుగధర్మం! జ్ఞాపకం ఉంచుకోండి! ... యింతటితో విచారణ అయిపోయిందనుకున్నారేమో! ... ఇంకా వుంది!

(ఒక్క క్షణం వాళ్ళందర్నీ పరీక్షగా చూస్తాడు)

నేను మళ్ళీవస్తాను! నమస్తే!

[సూటిగ బయటికి నడచిపోతాడు. అందరూ విస్తుబోయి ఆశ్చర్యపోతూ వుంటారు. స్టేజి మెల్లగా చీకటౌతూ వుంటుంది. పద్మావతి ఒక కుర్చీలో కూలబడిపోతుంది. మోహన్ దుఃఖావేశంతో రెండుచేతుల మధ్య తలవంచుకుని విచారిస్తుంటాడు. శివరామప్రసాద్ మాత్రం ప్రశాంతంగానే వుంటాడు. ఇంకొకడు ద్వారంవద్దకు వెళ్ళేవరకు చూసి స్తాడు. తరువాత విజయోత్సాహంగా అందరినీ కలిసి చూస్తాడు. గోడకివున్న అలమరలోంచి ఒక గ్లాసు విస్కీ పోసుకుని, గుటుక్కు నమింగేసి, అలమర మూసేస్తాడు.]

ప్రసాద్ : (మోహన్ వంక) దీనంతటికీ నీవేకారణం!

మోహన్ : (నిర్లక్ష్యంగా) అయివుండొచ్చు.

ప్రసాద్ : అయివుండడమేమిటి! ఇదేకాని బయట పడిందంటే, వూరంతా ఒక్కసారి గుప్పుమంటుంది! మన ప్రతిష్ట...

మోహన్ : పరవాలేదు లెండి!

ప్రసాద్ : నీకు దేనికీ పరవాలేదా! కాని నాకుంది. (విచారంగా) వచ్చే ఎలక్షన్లలో తప్పకుండా గెలుస్తామనుకున్నాను!

మోహన్ : మనలో ఇంత కుళ్ళున్నప్పుడు ఎలక్షన్లలో గెలిచినంతమాత్రం ఏం సాధించగలం?

ప్రసాద్ : నీకేం? నీకేమయినా ఫర్వాలేదుగా! పెద్దన్న! నీవు ఖర్చుపెట్టిన డబ్బంతా ఎక్కడనుంచొచ్చాయనుకున్నావ్! ఆడబ్బంతా తిరిగివచ్చేవరకు నీకొక్క దమ్మిడీ యివ్వను! నీ తాగడం, పనిమనిషిలతో తిరగడం యిక సాగవు!

పద్మ : ఎంతపనిచేశావురా ? వంశా న్నుద్ధరిస్తావనుకున్నాం ! నిన్ను చూస్తేనే అసహ్యంవేస్తుంది.

మోహన్ : మీరిద్దరూ చేసిన ఘోరం చూస్తే నాకూ అసహ్యం వేస్తుంది. నాకంటే మీరేమీ ఘనకార్యం చేయలేదులెండి!

ప్రసాద్ : నోరుముయ్! మీఅమ్మ, నేనుచేసినదానిలో దోషమేమీ లేదు. దురదృష్టవశాత్తు అలా చచ్చింది కాని,—

సుశీల : అంతేనా !

ప్రసాద్ : కాకపోతే నీవనేదేమిటి ?

సుశీల : చెపితే మీరర్థం చేసుకోరు ! ఎందుకూ ?

ప్రసాద్ : అయితే చెప్పనక్కరలేదులే, నోరుమూసుకుని కూర్చొంటే చాలు, సంతోషిస్తాం !

సుశీల : ఇప్పటి కప్పుడే అంతా మరిచిపోయి ఏమీ జరగనట్టు నటిస్తారెందుకు, మీరు ?

ప్రసాద్ : జరిగిన దేలాగో జరిగింది. ఇప్పుడు మన వంశానికి కళంకం రాకుండా యీవ్యవహారం ఎలా నడపడంరా దేవుడా అని నేను గోలపెడుతుంటే; నీ విక్కడుండి పెడర్థాలు తీస్తూ కూర్చుంటావా ?

సుశీల : అంతేగాని, సావిత్రి చావుతో మనకు నిమిత్తం లేదన్నమాట! యింత ఘోరం జరిగితే దానినుంచి మనం పశ్చాత్తాపపడిం దేమిటి ? నేర్చుకున్న దేమిటి ?

ప్రసాద్ : నేర్చుకోకేం ? చాలా నేర్చుకున్నాం !

మోహన్ : అప్పుడు వాసుకూ నాకు ఏం చెప్పారో జ్ఞాపకముందా? ఏ పెద్దవయినావచ్చి సంఘంపట్ల మనందరికీ బాధ్యత వుంది, సంఘ క్షేమంకోసం అందరూ కృషిచేయాలి అంటే తన్ని తగిలే యమన్నారు. సరిగ్గా అలాంటివాడే వచ్చి, మనందరిమీద ఎంతవరకూ అధికారం చెలాయిస్తుంటే, ఆ కాపాఠం చెప్పలేదేం?

సుశీల : (ఆలోచిస్తూ) ఇలా అన్నతరవాతేనా ఇన్‌స్పెక్టరు వచ్చాడు
మోహన్ : అవును.
పద్మ : ఏం ! ఎందుకు?
సుశీల : ఏమీలేదు! అంతా వింతగా వుంది. (పరధ్యానంగా ఆలోచిస్తూ వాళ్ళవంక చూస్తూ వుంటుంది)

పద్మ : చాలా విచిత్రంగా వుంది! అదే నేనూ ఆలోచిస్తున్నాను.
సుశీల : ఆ వచ్చిన వ్యక్తి నిజమైన ఇన్‌స్పెక్టరా? అని...ఒకవేళ...
ప్రసాద్ : అవును, పద్మా, దేవుడు మేలుచేసి వాడే కాని అసలు ఇన్‌స్పెక్టరు కాకపోతే ఇక నేమూ సుకో ! జరిగినదంతా ఒకపీడకల అనుకొని మరిచిపోవచ్చు !

సుశీల : ఎలా మరిచిపోతాం ? నేనుమాత్రం యీ ఘోరాన్ని మరిచి పోలేను !

పద్మ : (వెగటుగా) ఎన్నాళ్ళవరకు ?
సుశీల : ఎప్పటికీ మరిచిపోలేను.
ప్రసాద్ : సరేలే, మరిచిపోకుండ ఒకగోడమీద రాసుకో !
సుశీల : గోడమీదెందుకు ? సావిత్రినిమనమంతా వెంటాడి, వెంటాడి చంపిన ఘాతుకం మీ మనస్సుల్లోమాత్రం శిలాక్షరాలతో వ్రాసిలేదూ ! ప్రత్యక్షంగా కనబడుతున్న ఈఘోరాన్ని ఎందు కుచులాగ్గా తోసేస్తారు ?

ప్రసాద్ : ఇక చాలించు నీ ఉపన్యాసం ! యీ వెర్రివాగుడు ఆపక పోతే నీవిక్కడ ఒక్కక్షణం వుండనక్కరలేదు ! పో లోపలికి !
సుశీల : వెళ్తానులెండి ! కాని మనం చేసినదంతా నిజమేఅయితే, మన చేత ఒప్పించినవాడు ఎవడయితేనేం ?
మోహన్ : మన ప్రాణాలమీదికి యమునిలావచ్చాడు !
సుశీల : అదే నేనూ అంటున్నాను! మోహన్ ! ఆయన ఎవరయితే నేం ? ఆయనమాటలు, చేష్టలు అనుమానంగానే వున్నా యనుకో, అయితేనేం ?

ప్రసాద్ : నాకూ్కడా అదే అనుమానం, మొదటినుంచీ; వాడు ఇన్‌స్పెక్టరా, కాదా అని.

పద్మ : నాకూనూ! వాడి వైఖరి ఎంతవిపరీతంగా వుందో చూశారా? కత్తితో నరుకుతున్నట్లు మాట్లాడేవాడు వెధవ!

ప్రసాద్ : ఆఖరికి నాదగ్గరకూడా ఎంత పొగరుబోతుగా మాట్లాడేడో చూచావా. వాడికి తెలిసే వుంటుంది నేనుకొన్నాళ్లుడిస్ట్రిక్టుబోర్డు ప్రెసిడెంటునని! ఈరోజువరకు ఏ ఇన్‌స్పెక్టరయినా నాఎదుట అంతఠీవిగా మాట్లాడాడా? డజన్లమంది ఇన్‌స్పెక్టర్లను చూశాను కాని!......

సుశీల : అతను ఇన్‌స్పెక్టరు కాడేమో!

మోహన్ : కాకపోయినా, యీనాటికి మాత్రం మనపాలిట ధర్మరాజయ్యాడు!

ప్రసాద్ : భలే, నీనోట ఆ ధోరణి వినడం చాలా వింతగావుంది. మాఅందరికంటె అసలునీవు ఎక్కువ నేరం చేశావు. నీవుదొంగ తనంకూడా ఒప్పుకున్నావు! నీగురించి అంతా అయనకు తెలుసు...మావిషయం అంటావా? మమ్మల్ని వాడేమీ చేయలేదు. కాకపోతే కోర్టుకీడుస్తాడు, అంతే....వాడు నిజంగా ఇన్‌స్పెక్టరే అయితే నీబ్రతుకంతా ధ్వంసం చేసేస్తాడు తెలుసా! జాగ్రత్త!

సుశీల : (ఆలోచిస్తూ) మనంచెప్పిన విషయాలన్నీ అతనికంతకు ముందు తెలిసినవే! యిది గమనించారా?

ప్రసాద్ : ఆఁ! దానికేమిలే! అదిరాసిపెట్టిన రెండు మూడు ముక్కల్ని ఆధారంచేసుకుని ఊహాగానంచేశాడు! మన దురదృష్టవశాత్తు అంతా నిజంఅయింది......కానిమనం యింత చక్కగా అన్నీ అతనికిఒలిచి, ఒలిచి చెప్పకపోతే యింతవరకు వచ్చేదికాదు. మీరందరూ ఎందుకలా వెర్రిగా అన్నీ బయట పెట్టేశారో నాకేమీ అర్థం కావడంలేదు!

సుశీల ; జరిగిపోయినతర్వాత మీకిప్పుడిలాగే అనిపిస్తుంది. మనలో ఎవరుమాత్రం నిలబడగలిగారు ! వొప్పుకోని వాళ్ళెవరు !

పద్మ : నాచేత అతనేమీ చెప్పించలేదు. నాడ్యూటీ అనుకుని చేసినదంతా స్వయంగా నేనేచెప్పాను.

ప్రసాద్ : మిమ్మల్నందర్నీ అతను దద్దమ్మల్ని చేశాడు

పద్మ : నన్నతనేమీ చెయ్యలేదు !

ప్రసాద్ : నిన్నుకాదుపద్మా వీళ్ళద్దరూను ! మొదటినుంచీవాడికిమనమీద యిష్టంలేదు. ఏసోషలిస్టో, కమ్యూనిస్టో అయివుంటాడు! అటువంటి వెధవకి మనం తగినట్టు బుద్ధిచెప్పి పంపించడానికి బదులు, వాడేమనల్ని బుకాయించి మనచేతఅన్నీ ఒప్పించాడు! ఒక్కరయినా ధాటీగా నిలబడతారేమో అనిచూశాను కానీ......

మోహన్ : పోనీ, మీరుధాటిగా నిలబడలేక పోయారు ?

ప్రసాద్ : (గుప్పుమని) నేనెలా నిలబడతాను ! అంతకుముందే మీరే అంతా ఒప్పేసుకుంటూవుంటే.... అసలు మీ అందరి ముందు మాట్లాడడమే తప్పు—

సుశీల : అంతసులభంగా లొంగిపోయేవాడా అతను ?

పద్మ : మీరిద్దరూ చెప్పినపద్ధతిచూస్తే, అతనికి సహాయంచేయడానికి కూర్చున్నారా అనిపించేది—వట్టిచేతగానిదద్దమ్మలు......ఇక చాలించండి, మీవాగడం ! మీనాన్నగారిని కొంత ఆలోచించనీయండి ! ఇకమనమేం చెయ్యాలి ?

ప్రసాద్ : (అయోమయంగా) అవును పద్మా ! చేసేదేమిటో త్వరగా చేయాలి.

(వీధితలుపు తీసినశబ్దం. అందరూ ఒకరినొకరు బెదురుతూ చూసుకుంటారు. వాసుదేవరావు ప్రవేశం)

ప్రసాద్ · (నిట్టూర్చి) ఓస్, నీవటోయ్ ! ఇంకెవరో ననుకున్నాం !

వాసు : (త్వరపడుతూ) ఇన్స్పెక్టర్ వెళ్ళి ఎంతసేపయింది ?

సుశీల : ఇప్పుడే...ఆఖరికి మాలో ఒక్కరినయినా విడిచిపెట్టలేదు. అందరినీ ఈ ఊబిలో పీకలవరకుముంచి వెళ్ళాడు. నీవువెళ్ళిపోయినతరవాత యింకా ఎన్నో ఘోరాలు బయటపడ్డాయి వాసూ !

వాసు : ఏం ఘోరాలు ?

సుశీల : తలమునకలుగా మునిగిపోయి ఎప్పుడూ వస్తుంది.

ప్రసాద్ : దానికేం గాని వాసూ! వాడి ప్రవర్తన చాల విపరీతంగా వుందోయ్ !

పద్మ : చూశావా వాసు ! మనతోనైనా ఎంత మొరటుగ మాట్లాడేవో ! ఎంత అన్యాయం !

వాసు : (ఏదో గ్రహిస్తున్నట్లు) హుఁ, హుఁ, హుఁ...

[అందరూ వాసువంక ప్రశ్నార్థకంగా చూస్తారు]

ప్రసాద్ : నీకేదో తెలిసినట్టుందే ! ఏమిటది ?

వాసు : అతను పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు కాడు.

[అందరికీ ఒక్కసారి ఆశ్చర్యం, సంతోషం.]

ప్రసాద్ : ఏమిటీ !

పద్మ : నిజమే !

వాసు : నిజమే. అది చెప్పడానికే వచ్చాను.

ప్రసాద్ : ఎక్కడయినా వాకబుచేశావా ? ఎవరిని ?

వాసు : నాకు బాగా తెలిసిన ఒక ఇన్స్పెక్టరు కనబడితే ఇతని సంగతి అడిగాను ! అలాంటి ఆఫీసరు యీ ఠాణాలో ఎక్కడా లేడన్నాడు !

ప్రసాద్ : కొంపతీసి ఇక్కడి సంగతు లేవయినా ?...

వాసు : అబ్బెబ్బె, నే నంత వెర్రి వాడినా... అసలు సంగ తేమిటంటే, అటువంటి ఇన్స్పెక్టరు యీ సర్కిలులోనే లేడట!

ప్రసాద్ : అయితే వీ డెవరంటావ్ ?

వాసు : ఎవడో దొంగ వెధవ, అంతే !

ప్రసాద్: (విజయవంతంగా) నేను చెప్పలేదూ! మనదగ్గిర అంతధీమాగా మాట్లాడే ఇన్‌స్పెక్టర్ ఎవడైనా యీ జిల్లాలో వుండగలడా ?

వాసు : మనందర్నీ బుట్టలో వేశాడు.

ప్రసాద్ : (లేచి) సరే, ఇదికూడా నిర్ధారణచేసుకుందాం వుండండి ?

పద్మ : ఏంచేస్తారు ?

ప్రసాద్ : పోలీస్‌స్టేషన్‌కి టెలిఫోన్ చేస్తాను !

పద్మ : జాగ్రతగా మాట్లాడండేం ?

ప్రసాద్ : (టెలిఫోన్ వద్ద) నీవేమీభయపడనక్కరలేదు ! త్రీ, ఫోర్, సెవెన్, టూ, ప్లీజ్ (నంబరువచ్చేలోపల) నాకు మొదటినుంచీ అనుమానంగానేవుంది. స్టేషన్‌కి ఫోన్‌చేసి కనుక్కోవాలనే అనుకుంటున్నాను. ఆఁ ! హెల్లో ! పోలీస్‌స్టేషన్ ? ఎవరది ? ఆహాఁ ! నేను శివరామప్రసాద్‌ని ! ఆఁ ! చూడండి,...... అక్కడ మనస్టేషన్ లో, రంగారావుఅనే ఇన్‌స్పెక్టరున్నారా ? లేరూ ? ఈమధ్యనే యిక్కడికి ట్రాన్స్‌ఫర్ అయివచ్చారట? అలాంటి ఆఫీసరేలేడా ? సరే, మంచిది. థాంక్స్! (టెలిఫోన్ పెట్టేసి) విన్నారా ? వాడు ఇన్‌స్పెక్టరూకాడు, ఇమిటేషన్ ఇన్‌స్పెక్టరూ కాడు !

పద్మ : నేను అనుకుంటూనే వున్నాను.

ప్రసాద్ : అంతా మబ్బులా తేలిపోయింది చూశారా ! అంతా వట్టి బూటకం !

సుశీల : (నవ్వడానికిప్రయత్నిస్తూ) ఇంక యిప్పటినుంచీ మళ్ళీమనం దరం పెద్దమనుషులం అయిపోయాం కదూ ?

ప్రసాద్ : నీవు నోరుమూసుకుని కూర్చోలేవూ ?

మోహన్ : ఏం ? తప్పేముంది ?

ప్రసాద్ : అతనేకాని నిజమయిన ఇన్‌స్పెక్టరయితే, వాడిరంగు బయట పెట్టేవాణ్ణి !

పద్మ : పోనిద్దురూ ! పీడపోయింది !

సుశీల : (వాసుతో) మీరు వెళ్ళిపోయినతరువాత ఏంజరిగిందో వినవలసింది.

వాసు : అక్కరలేదులే, నాకసనసరం! (ప్రసాద్‌తో) అయితే, యీ నాటకమంతా ఏమిటి? అంతా బూటకమేనా?

ప్రసాద్ : లేకపోతే! ఎవరో వెధవలు వీడిని పంపించివుంటారు. దబాయించి మనలో సుపాట్లు తెలుసుకుని ప్రచారంచేయడానికి. ముఖ్యంగా ఎలక్షనురోజులు వస్తున్నాయిగదూ! వెధవలు యిప్పటినుంచే జాగ్రతపడుతున్నారు...అసలు మొదట్లోనే మనం కళ్లుతెరుచుకోవలసింది! నేనయితే జాగ్రతపడేవాడినే! కాని అలా అందరం కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూవుంటే అకస్మాత్తుగవచ్చి బుకాయించేసరికి...

పద్మ : అసలు మొదట్లో నేనేవుంటే నిలబెట్టి అడిగేదాన్ని! దానితో బయటపడేది బండారం!

సుశీల : ఇప్పుడు చెప్పడానికి బాగా నేవుంటాయి కబుర్లు!

పద్మ ; ఏం, అలాచేయలేననా? మనందరిలోనూ నేనే వాడివలలో పడకుండా నిలబడగలిగాను! అదంతా ఎందుకులే యిప్పుడు!

ప్రసాద్ : ఇప్పటికి అసలు విషయం కనిపెట్టేము. వాడు బూటకపు మనిషి, దగుల్బాజీ, మోసగాడు!

వాసు : ఇంతటితో తీరిపోలేదు. ఇంకావుందీకథ.

ప్రసాద్ : అయితే వాడి అంతు కనుక్కోగలమంటారా? సరే, కానీయండి! మోహన్! రా, కూర్చో! విను!

మోహన్ : (కొంచెం పక్కగా నిలబడిన చోటునుంచే) ఇక్కడ బాగానే వుందిలెండి!

ప్రసాద్ ! ఏమిట్రా బాగుండడం? ఎందు కలా దూరంగా నిలబడతావ్? నీకేమీ సంబంధం లేనట్టు — ఈ వ్యవహారం ఎవరి పీకల మీదికి కొచ్చిం దిప్పుడు? నీకేగా! కొంచెం ఒంటిమీద తెలివి తెచ్చుకుని సరిగా ప్రవర్తించు!

మోహన్ : (వెగటుగా) వింటున్నాను లెండి!

ప్రసాద్ : (స్థిమిత పడుతూ) మీ యిద్దరికీ మనసు స్థిమితంగా లేక పోతే. యిది మాట విడిచేసి పోండి... వాడి దుండగం వల్ల అందరం దెబ్బతిన్నాం! ఇప్పుడు వాడి నిజ స్వరూపం తెలిసిందిగా! ఇంకా కొంచెం జాగ్రత్తగా ఆలోచిస్తే వాడిని జైల్లో వేసెయ్యొచ్చు!

సుశీల : ఏమి సాధించదలచారండీ!

పద్మ : నీ పిచ్చిమాటలు కట్టిపెట్టమని ఎన్నోసార్లు చెప్పాను! ఏమిటీ ఎవ్వరంత తెలివి విచారాలిస వాళ్ళంతా పోతున్నారు!

మోహన్ : ఇంతమంది తెలిసికొన్నా ఏమి సాధిస్తామసం? ఆచచ్చి పోయిన సావిత్రిని బ్రతికించగలమా?

సుశీల : అదే మోహన్! మీళ్ళెవ్వరూ ఆవిషయం గ్రహించరు!

మోహన్ : ఆ వచ్చినతను ఎవరయితే నేం! నేను చేసిన ఘోరం నేను చేశాను! అమ్మ చేసిన అపచారం అమ్మ చేసింది. మ నందరంకూడా సావిత్రివల్ల అపరాధులమే! మనందరమూ శిక్షార్హులమే!

వాసు : అయితే నీవనే దేమిటోయ్!

సుశీల : అదికాదు వాసూ! నీవు వెళ్లిపోయినతరవాత జరిగినదంతా తెలిస్తేనే కాని నీకు బోధపడదు, విను చెవుతాను. ఆ అమ్మాయి చచ్చి పోయే టప్పటికి ఎనిమిదో నెల గర్భం! దానికి కారణ మోహన్ కాదట. అందే నాను దొంగతనంగా డబ్బు ఎవరని ప్రతినెలా ఆవిడ ఇస్తూండేవాడట...

ప్రసాద్ : అదంతా యిప్పుడెందుకు?

సుశీల : ఏం! ఇంతవరకూ ఈ కథ తెలియనివ్వండి...డబ్బు కోసం వాసూ, సావిత్రికి జరిగినఘోరం ముఖ్యం! ఆమె ఆత్మహత్య చేసుకోడానికి ముఖ్యకారణం అదేలా మరచి పోగలం! ఆమె యింకా ఘోరంగా చల్లబడనేలేదు గదా! మీరెక్కడకూర్చుని చదరంగపు ఎత్తులు వేస్తుంటే, ప్రాణము న్న ఎవరికైనా ఎలావుంటుంది చెప్పండి?

ప్రసాద్ : (విసుగెత్తి) మీకుపుణ్యం వుంటుంది వూరుకుందురూ ?
పద్మ : వీళ్ళింత అరాజకంగా తయారయ్యారేమిటి ?
ప్రసాద్ : నాకంతకంతకీ ఒళ్లు మండిపోతోంది. మీ మాటలు వింటూంటే ! యీ మాత్రం గ్రహించలేరూ ? మనం ఏ జాగ్రత్తాపడకపోతే, వూళ్లో ప్రతివాడు మనమీద కత్తికడతాడు ! పైగా ఎలక్షన్లు దగ్గరకొచ్చేస్తున్నాయి !
మోహన్ : దగ్గరకిరానీండి ! ఏనాటికైనా మనపాపాలకి ప్రతిఫలం అనుభవించక తప్పదు.
ప్రసాద్ : (ఉగ్రుడయి) నోరుముయ్ ! లేకపోతే బయటికిపో ! ఇంకే తండ్రిఅయినాసరే, నిన్నిపాటికి యింటినుంచి గెంటించేసేవాడు, తెలుసా ! జాగ్రత్త !
సుశీల : (కలవరపడుతూ) సావిత్రిని మనమే చంపేశాము !
వాసు : నిజంగా మనమే చంపేశామూ ?
మోహన్ : కాకపోతే......
సుశీల : (వ్యంగ్యంగా) బహుశా మీరు ప్రేమలతను వుంచుకోలేదని కూడా చెపుతారు కాబోలు !
వాసు : అదినేనే ఒప్పుకున్నానుగదా ! సుసీ, క్షమించు ! తప్పయిపోయింది.
సుశీల : మాఅందరికంటే నీవేనయం ! ఇన్‌స్పెక్టర్‌గారుకూడా అలాగే అన్నారు.
ప్రసాద్ : (గద్దిస్తూ) వాడుఇన్‌స్పెక్టర్ కాడని చెప్పాను !
సుశీల : ఈ వేళకిమాత్రం ఆయన మనకు ఇన్‌స్పెక్టరే !
వాసు : అంతా అబద్ధం! ఆయన ఇన్‌స్పెక్టరేఅనడం ఎంతనిజమో సావిత్రిని మనంచంపేశా మనడంకూడ అంతేనిజం !
సుశీల : మీరిప్పుడు అదంతా జరగలేదని ఋజువు చేస్తారు కాబోలు !
వాసు : తప్పకుండ చేస్తాను, వినండి! (తాపీగామాట్లాడుతాడు) మనం వింటుచేసుకుంటూవుంటే ఒకడులోపలికివచ్చాడు. తనుపోలీస్ ఇన్‌స్పెక్టరు నన్నాడు ! అదివట్టిఅబద్ధం? వచ్చిఏంచేశాడు ? అక్కడక్కడ విన్న విషయాలన్నీ చాలనేర్పుగా పూసగుచ్చి,

మనందరం, ఒక అమ్మాయిచావుకు కారణం అని ఒప్పించి నాటకమాడాడు.

మోహన్ : (వెగటుగా) మీరు కాదంటారు !

వాసు : ఈకథలో మొదటినుంచి చివరివరకు వరుసగా కష్టాలుపడేది, ఆఒక్క అమ్మాయే అని మనకెలా తెలుసు ?

ప్రసాద్ : (కుతూహలంగా) అవునోయ్, నిజమే !

మోహన్ : మనమే ఒప్పుకున్నాంగా !

వాసు : నిజమే కాని ఏమనిఒప్పుకున్నాం? మనలో ప్రతివారికీ ఎవరో ఒకమ్మాయితో సంబంధంవున్నట్టు ఒప్పుకున్నాం! అవునా? కాని, మనందరం ఆ ఒక్కమ్మాయినే వెంటాడిచంపినట్టు రుజువేమిటి? (విజయవంతంగా అందరినీచూస్తాడు. తరువాత శివరామప్రసాద్ తో) పోనీ, మీసంగతి ఆలోచించండి! మీరు సావిత్రి అన్న ఆమెను పనిలోనుంచి తీయించేశారు. మీరా సంగతే మరిచిపోయారు. కాని ఆయనవచ్చి మీకొకఫోటో చూపిస్తాడు. అప్పుడుమీకు జ్ఞాపకంవస్తుంది; అఫోటో పోల్చుకుంటారు, అవునా ?

ప్రసాద్ : అవును. ఇదంతా సరిగ్గానేవుంది, ఆతరువాత ?

వాసు : తరువాత; గార్ ప్రకాశరావుగారింట్లో ఒక దాదీని సుశీల పనిలోనుంచి తీయించేసినట్టు వాడికెలాగో తెలిసింది ! ఈవిడ, ఆ మొదటి అమ్మాయే అంటాడు. ఒకఫోటో చూపిస్తాడు. సుశీల పోల్చుకుంటుంది.

సుశీల : అవును, అది ఆవిడ ఫోటోయే !

వాసు : నిజమేకాని - నీవు చూచినఫోటో, మీనాన్నగారు పనిలోనుంచి తీసేసిన సావిత్రిదే అని ఎలా తెలును ? సావిత్రినిఎన్నడయిన చూచావా ?

సుశీల : అదికాదూ ?...

వాసు : నీవు చూచినఫోటో మీనాన్నగారు చూడలేదు. ఆరెండూ ఒకటేనా ? జ్ఞాపకం తెచ్చుకో !

సుశీల : ఆరెండూ వేరువేరు ఫోటోలనుకుంటాను...

వాసు : అంచేత వాళ్లిద్దరూ ఒక్కరే అని ఎలా అనుకోగలం ?

సుశీల : ఆఁ ! నీవు చెప్పేది ఇప్పుడర్థమయింది.

వాసు : ఈ ఫోటోలన్నీ ఒక్క అమ్మాయివికావు...వినండి, యింకా చెపుతాను ! నాకాయన ఏ ఫోటో చూపించలేదు. జ్ఞాపకం వుందా ? ఆఅమ్మాయి, తనపేరు ప్రేమలత అని మార్చుకుంది అనిమాత్రం చెప్పేడు. అది విని నేను కొంచెం ఖంగారుపడగానే నన్ను పట్టుకున్నాడు. నేనంతసులభంగా లొంగకపోయివుందును. కాని, నిజంగా, ప్రేమలత అన్న ఒకామె నాకు బాగా తెలుసు.

ప్రసాద్ : అవును. యీ ప్రేమలత ఆ సావిత్రే అనడానికి ఏమిటాధారం ? వాసు చెప్పినమాటలు తప్ప ! అందులో యెంత నిజమున్నదో మన కిప్పుడే తెలుసు; అందుచేత, వాడు మొదటనుంచి అలానే అబద్ధాలతో బుకాయిస్తూ వచ్చాడన్నమాట !

వాసు : అవును !......నేను వెళ్ళిపోయిన తరవాత ఏంజరిగింది ?

పద్మ : మోహన్ బయటికి వెళ్ళిన దగ్గరనుంచినామనసు గాభరాగానే వుంది. వాడివంట్లో ఎలావుందోనని...దానికితోడు ఆవెధవ, 'మోహన్‌కూడ ఇక్కడ అవసరం' అనడంతోనే నాఖంగారు ఎక్కువయింది. అకస్మాత్తుగావచ్చి నేను సావిత్రిని ఒకవారం క్రితంచూచాను అన్నాడు.

ప్రసాద్ : అంటే...అడగకముందే అన్నాడు ?

పద్మ : వెర్రిదానిలాగ నేనుఅవునన్నాను.

ప్రసాద్ : అసలు నీవలా ఎందుకొప్పుకున్నావో నాకర్థం కావడం లేదు. నీదగ్గరకొచ్చినప్పుడు సావిత్రిఅన్న పేరున రాలేదుకదా ?

సుశీల : ఏమి ? ఆ అమ్మాయి ఫోటోపోల్చుకున్నావుకదూ ?

వాసు : ఆ ఫోటో ఇంకెవరికయినా చూపించాడా?

పద్మ : లేదు. నేనుమాత్రం చూశాను.

వాసు : చూచారా ? ఇప్పటికికూడ యీ కథలో మొదటినుంచి, చివరివరకు ఒకఅమ్మాయే ఉందనడానికి ఆధారంలేదు.

మీఆస్పత్రికివచ్చిన ఏదోఒక అమ్మాయిఫోటో చూపించి వుంటాడు ; మీరుపోల్చుకుని వుంటారు—అంతేకాని, ఆఫోటో సావిత్రిదే అనడానికి ఏమిటి రుజువు ? మీముగ్గురికి మూడు ఫోటోలు చూపించాడన్నమాట !

ప్రసాద్ : నిజమే. వాసూ! మనందరికీ వేరువేరు ఫోటోలు చూపించి వుంటాడు ! మనంపోల్చుకుని వుంటాము ! మనకుటుంబానికి తెలిసినవాళ్ళ ఫోటోలన్నీ ఎలా సంపాదించాడో ! స్కౌండ్రెల్ !

వాసు : మోహన్, నీకుకూడా ఫోటో చూపించాడా ?

మోహన్ : నాదగ్గరికి వచ్చేసరికి ఫోటో అవసరమే లేకపోయింది. అమ్మదగ్గరకు వెళ్ళిన అమ్మాయి, నాకు పేలస్ సినీమాలో పరిచయమయిన అమ్మాయే అయివుంటుందిగదా ?

వాసు : ఏం ? ఎలా తెలుసు ?

మోహన్ : అమ్మతో చెప్పిందట. తనకు నేనిస్తూవున్న దొంగ సొమ్ము తీసుకోలేక అలా సహాయానికి వచ్చానని ... నాతో కూడా అలాగే అన్నది !

వాసు : అయినప్పటికీ అదంతా వట్టిబూటకమే !

మోహన్ : నాకిందులో బూటకమేమీకనబడటంలేదు. మీరందరూ యీ కేసులోనుంచి తప్పించుకోవా లనుకుంటున్నారేమో ! ఏమిచేసినాసరే, అమ్మ, నేను తప్పించుకోలేము. మా చేతులనిండా ఆవిడరక్తం కనబడుతూనేవుంది. మేమే ఆ హత్యకు కారకులం !

ప్రసాద్ : ఆపవోయ్ నీవాగుడు ! నీ వొక్కడివయితే గంగలో కలిసిపోయినా పరవాలేదు. కాని యిప్పుడు మన వంశప్రతిష్ట నిలబెట్టుకోవాలి !

మోహన్ : ఏమయినాసరే, ఆ అమ్మాయి చచ్చిపోవడం నిజం అంటారా ? కాదా ?

వాసు : ఏఅమ్మాయి ? యిందులో నలుగురయిదుగురు వున్నారు.

మో : ఎంతమందుంటే ఏం? ఆఅమ్మాయి మాత్రంచచ్చిపోయింది !

వాసు : మన కెలా తెలుసు ఆమె చచ్చిపోయినట్టు ?

[అందరిలోనూ ఆశ్చర్యం : సంతోషం]

పద్మ : అవునండోయ్ ! మనకేం తెలుసు ? అదీ వాడు చెప్పిందే !

ప్రసాద్ : చెప్పండి చూద్దాం ! అసలువాడెలా బుకాయించగలిగేడో చెవుతాను వినండి. మనందరం కులాసాగా కబుర్లాడుతూ పార్టీ చేసుకుంటున్నాం. అప్పుడు వాడు వచ్చాడు. మనల్ని ఎలాగయినా నమ్మించి మోసం చేయాలి. ఏ ం శాడు ? వచ్చి రావడంతోనే, ఒక ఏటంబాంబువిశిరాడు. దాంతో మనందరిలో ఖంగారు పుట్టింది ! ఇక తన యిష్టంవచ్చినట్టు ఛలాయించాడు. చూచారా ఆధాటీ ! ఆనిబ్బరం ! (ఇన్స్పెక్టరును వెక్కిరిస్తూ) 'యీ వేళ ఓఅమ్మాయి ఆత్మహత్య చేసుకుంది, ఏసిడ్ తాగేసింది. యమబాధపడింది. కడుపులో పేగులు పూర్తిగా కాలి, మసి అయిపోయాయి.'

సుశీల ; మళ్లీ ఆఘోరాన్ని వర్ణించకండి నాన్నగారూ, మీకు పుణ్యముంటుంది !

ప్రసాద్ : అదంతా మరోకసారి వర్ణించితేనే మీకు భయంవుడుతోంది ! సరిగ్గా ఇదేవాడుచేశాడు ! ఒక్కసారి విదిలించి, తరువాత తనయిష్టం వచ్చినట్టు దబాయించాడు ! ... కాని మహాతెలివిగా నడిపించాడోయ్ కథ !

వాసు : ఇదేకాని మొదటే తెలిసివుంటేనా !

సుశీల ! అయితే ఆ ఆత్మహత్య జరగలేదన్నమాట.

వాసు : అదీకూడ యిప్పుడే తెలిసిపోతుంది కదూ !

సుశీల : ఎలాగ ?

వాసు : ఆస్పత్రికి ఫోన్ చెయ్యండి ! పిలవండి !

ప్రసాద్ : యింతరాత్రప్పుడు ఫోన్ చేయడం బాగుంటుందా ?

వాసు : (ఫోన్ లో) భయంలేదు. త్రీ, ఫోర్, వన్, ప్లీస్...... గవర్నమెంటు హాస్పిటల్ - కాషువాల్టీవార్డేనా ? ...... ఆఁ ! వాసుదేవరావు !... ఈవేళ మధ్యాహ్నం మీఆస్పత్రికి ఏసిడ్ తాగేసిన ఒక అమ్మాయిని తీసుకొచ్చారా ?...

తరవాత చనిపోయిందట?... ఆఁ! ఈ వేళే?... సరే, వుంటాను. థాంక్స్!

[ఫోన్ చేస్తున్నంతసేపూ అందరూ నిశ్శబ్దంగా, దిగాలుగా వుంటారు. శివరామప్రసాద్ నుదుటి చెమట తుడుచుకుంటాడు, మోహన్ పిడికిళ్ళు మూస్తూ తెరుస్తూ వుంటాడు]

వాసు: లేదూ? సరిగ్గా కనుక్కున్నారా? థ్యాంక్స్ (టెలిఫోన్ పెట్టేసి) ఈ వేళ అటువంటి కేసే రాలేదుట. (పెద్దగా నవ్వుతూ) అసలు ఆత్మహత్య కేసులు నెలరోజులనుంచి లేనేలేవట!

ప్రసాద్: (విజయవంతంగా) చూశావా? ఆ కాస్తకూడా ఉష్కాస తేలిపోయింది! ఇదంతా మొదటినుంచి చివరివరకూ వట్టి మోసం! దగా! (ప్రమాదం తప్పినట్లు ఒక పెద్దనిట్టూర్పు విడిచి) ఇంత చులాగ్గా ఆ వెధవకి అమ్ముడుబోవడం వుందే, చాలసిగ్గుచేటు... కాని, వాసూ, కేసుకూడా అద్భుతంగా నడిపేవోయ్.

వాసు: బయటికి వెళ్ళిన తరవాత, కొంత చల్లబడి సావధానంగా ఆలోచించాను. ఏమిటిరా సంగతి. అని...

పద్మ: మన వాసు వుందే! ఎలాగైనా తెలివిగలవాడు!

[అందరూ సంతోషంగా నవ్వుతారు.]

ప్రసాద్: కాని మేము పడినంత గాభరా మీకు లేదు. అందుకే అలా సావధానంగా ఆలోచించగలిగావు. నిజంగా నాకెంత భయం వేసిందో తెలుసా? యీ కథే కాని పేపర్లకెక్కిందంటే యింకేమయినా వుందా? అందులో ఎలక్షన్ రోజులొస్తున్నాయి!

సుశీల: కాని, నాన్నగారూ! ఆవిడ చచ్చిపోవడం తప్ప మనం ఒప్పుకున్నదంతా నిజంగా జరిగిందే కదూ!

ప్రసాద్: ఓసి, వెర్రిదానా! ఆ కథంతా యిప్పుడు డద్దం తిరిగిందే! (ఇన్ స్పెక్టర్ని వెక్కిరిస్తూ) 'మీరందరూ కలిసి ఆమెను చంపేశారు— ఆ బాధ్యత మీమీది. సావిత్రిని ఒక్కతెనే కాదు, మీరు కోటానుకోట్ల ప్రజలను చంపేస్తున్నారు, మనల్ని అడవి మనుష్యులనుకున్నాడు కాబోలు! (సుశీల, మోహన్ లవంక

పెంకితనంగా నవ్వుతాడు) వాడలా అంటూవుంటే మీమొఖాలు ఫోటో తీయవలసింది—— పట్టి వ్యరిభాగుల వాళ్లు మీరు...

[సుశీల లేచి వెళ్ళిపోవడానికి ద్వారంవేపు నడుస్తుంది.]

పద్మ : పోయి పడుకుంటావా సుశీ ?

సుశీల : యిక్కడ నే నుండలేను. మీ మాటలు వింటూవుంటే నా మనస్సు కోత పెట్టినట్టుంది.

ప్రసాద్ : ఎందుకు బాధ ? మంచిదానివే, రా, కూర్చో !

పద్మ : నామాటవిని వాసుకిచ్చేసిన వుంగరం మళ్ళీతీసుకో !

సుశీల : (ఉద్రేకంతో) యింతవరకు పైకుబుకిన ఆభయంకర జీవితాన్ని యింతత్వరగా, తేలికగా మరిచిపోతారేం ?

ప్రసాద్ : ఏం జీవితం ? ఏమీజరగలేదు! ఇప్పుడు తెలుసుకొన్నదేమిటి ?

సుశీల : అంతేనా ! ఇంకేమీలేదూ ? మనం విచారించడానికిగాని, నేర్చుకోడానికిగాని, ఏమీ లేదూ ? మళ్ళీ మనగౌరవ మర్యాదలు, హోదాలుఅన్నీ ముఖాలకు తగిలించుకొని సంఘంమీద అధికారం చలాయించ వచ్చునన్నమాట.

పద్మ : (కోపంగా) నీవనేదేమిటో ఎవ్వరికీ బోధపడలేదు.

మోహన్ : నాకర్థమౌతోంది లెండి ?

సుశీల : ఆయ నెవరయినాసరే ! మనందరం ఆఅమ్మాయికి చేసిన అన్యాయం మరుపు రాకుండా చేశాడు! ఆయనున్నంత సేపూ మీరు యిదిమనసుకు పట్టించుకున్నట్టు కనపడ్డారు. బాధతో క్రుంగిపోయినట్టు నటించారు! ఆయన వెళ్ళిపోగానే అంతా మరిచిపోతున్నారు. మళ్ళీ మీపాత వేషాలు వేసుకున్నారు అమాయకుల్లాగా !

పద్మ (వెక్కిరింతగా) ఏం ? మీయిద్దరికీ ఏదో పూనినట్లుంది !

మోహన్ : నేనుమాత్రం యిక ఈ వేషాలు వెయ్యలేను...ఆ మహానుభావుడు చెప్పిన యుగధర్మంనాకు బాగా జ్ఞాపకంవుంది ! ఈదౌర్జన్యం, దురన్యాయం, ఆకలిబాధలు, ఆర్తనాదాలూ... యివన్నీ మన సంఘంలో వున్నంతకాలం... యీదోపిడి,

పీడనలోనుంచి పుట్టిన విప్లవాగ్నులు నాకుఅప్పుడే కనబడు తున్నాయిమనచుట్టూ......

సుశీల : గొప్పసత్యం పలికావు మోహన్ !

ప్రసాద్ : చాలించండి! పిచ్చివాళ్లలాగ వాగకుండా పోయి పడు కోండి!

పద్మ : ఈగొడవల వల్ల అలిసిపోయి వాళ్లేం మాట్లాడుతున్నారో వాళ్లకే తెలియడంలేదు! కొంచెంసేపు నిద్రపోతే వాళ్లే మరిచి పోతారు!

వసు : సుశీ! అనవసరంగా నీవిలా ఉద్రేకపడద్దు. తెల్లవారేసరికి అన్నీ సమసి పోతాయి! ఇదిగో... చూడు... నామాట విని యీవుంగరం వేలికి పెట్టుకో!

సుశీల : వద్దు! ఇప్పుడు నేనామోదించలేను. ఆలోచించి చెపుతాను!

ప్రసాద్ : (మోహన్, సుశీలవంక చూపుతూ) చూడండి, యీకొత్త తరం మనుషులు! ఎంత ధైర్యవంతులో! భారత దేశాన్ని వుద్ధరించేవాళ్ళు వీళ్ళేనట. దేశ సౌభాగ్యం వీళ్ళవల్లనే కలుగు తుందట! చిత్ర మనుషులు! ఈమాత్రం మోసాన్నికూడా ఎదిరించలేరు! పక్షి పిరికి గుండెలు!— ఎందుకు పనికివస్తారు!

[టెలిఫోన్ మ్రోగుతుంది. ఒక్క క్షణం గాఢమైన నిశ్శబ్దం. శివరామ ప్రసాద్ టెలిఫోన్ దగ్గరకు వెడతాడు.]

ప్రసాద్ : ఆఁ, అవును! శివరామప్రసాద్! ఆ? ఆ? ఏమిటీ? ఎప్పుడూ? ఆ! యిప్పుడేనా? సరే (ఫోన్ క్రిందపెట్టేసి కల వరంతో, భయంతో చూస్తాడు. ముఖంనిండా చెమట. దిగు లుగా ముందుకువచ్చి) పోలీస్ స్టేషన్ నుంచి! ఒకఅమ్మాయి ఆత్మహత్య చేసుకుందట... ఏసిడ్ తాగేసి... ఒక్క అరగంటలో పోలీసు వాళ్ళిక్కడికి వస్తారట ఎందుకో!

[అందరూ బెదిరిపోయి పేలవంగా నిశ్శబ్దంగా వుంటారు. మళ్ళీ భయంకర వాతావరణం ఆవరిస్తుంది]

[తెర]